

Financijska pismenost studenata Sveučilišta u Zagrebu

Mudrinić, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:324299>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

**Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski stručni studij
Poslovna ekonomija- smjer Računovodstvo i financije**

**FINANCIJSKA PISMENOST STUDENATA SVEUČILIŠTA U
ZAGREBU
ZAVRŠNI RAD**

Zagreb, rujan, 2023.

**Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski stručni studij Računovodstvo i financije**

**FINANCIJSKA PISMENOST STUDENATA SVEUČILIŠTA U
ZAGREBU
ZAVRŠNI RAD**

Student: Sara Mudrinić
JMBAG: 0119044645
Mentor: Izv. prof. dr. sc. Dajana Barbić

Zagreb, rujan, 2023.

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____
(vrsta rada)
isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, _____

(potpis)

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Struktura rada	1
2. FINANCIJSKA PISMENOST	2
2.1. Pojmovno određenje i komponente financijske pismenosti	2
2.2. Financijsko obrazovanje i financijska pismenost	4
2.3. Dionici financijskog opismenjavanja	5
2.4. Programi i inicijative financijske pismenosti	7
3. FINANCIJSKA PISMENOST U REPUBLICI HRVATSKOJ	9
3.1. Provedena istraživanja financijske pismenosti	9
3.2. Financijska pismenost mladih	14
4. ANALIZA FINANCIJSKE PISMENOSTI STUDENATA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU	17
4.1. Opis istraživanja	17
4.2. Opis ispitanika	22
4.3. Rezultati istraživanja	27
4.4. Rasprava i ograničenja istraživanja	31
5. ZAKLJUČAK	35
POPIS LITERATURE	37
POPIS TABLICA, GRAFIKONA I SLIKA	40
POPIS PRILOGA	41
ŽIVOTOPIS	45

1. UVOD

Razvojem financijskog tržišta svakodnevno se pojavljuju novi i sve kompleksniji financijski proizvodi stoga postoji vidljiva potreba za financijskim obrazovanjem, posebice mladih. Adekvatan stupanj financijske pismenosti nužan je za donošenje pravilnih financijskih odluka, a analizom prijašnjih istraživanja pokazuju da studenti imaju neka osnovna financijska znanja i vještine koja bi pravilnom edukacijom mogla biti na puno višoj razini.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet rada je financijska pismenost studenata Sveučilišta u Zagrebu. Cilj rada je definirati komponente financijske pismenosti i analizirati razinu financijske pismenosti studenata Sveučilišta u Zagrebu. Financijska pismenost je sposobnost razumijevanja i korištenja različitih financijskih vještina, razumijevanje pojmova, terminologije, služenje terminima i razumijevanje odnosa između termina. Oni s višom razinom financijske pismenosti vjerojatnije će potrošiti manje prihoda, otvoriti primjerice štedni fond ili dodatno mirovinsko osiguranje nego oni s nižom razinom.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Za potrebe pisanja ovog završnog rada korišteni su primarni podaci prikupljeni putem anketnog upitnika te sekundarni podaci prikupljeni iz relevantne domaće i strane znanstvene i stručne literature, brošura, zakona i web stranica. Korištene su metode deskripcije, analize i sinteze, metode klasifikacije te komparativna metoda.

1.3. Struktura rada

Završni rad podijeljen je u pet poglavlja. U prvom, uvodnom poglavlju navedeni su predmet i cilj rada te izvori i metode prikupljanja podataka te struktura rada. U drugom poglavlju definiran je koncept financijske pismenosti, te su navedena dosadašnja provedena istraživanja u području. Nadalje, u trećem poglavlju opisana je financijska pismenost u Republici Hrvatskoj s posebnim naglaskom na mlade. U četvrtom poglavlju provedena je analiza financijske pismenosti studenata Sveučilišta u Zagrebu. Posljednje poglavlje je zaključak provedenog istraživanja.

2. FINANCIJSKA PISMENOST

Financijska pismenost je razvojem financijskih tržišta i financijskih proizvoda postala neizostavan dio života svakog pojedinca. Neadekvatne razine financijske pismenosti mogu dovesti do negativnih posljedica za pojedinca, ali i za društvo u cjelini. Razni istraživači bavili su se pitanjem financijske pismenosti učenika, studenata i/ili građana, a dokazna je nužna potreba za financijskim obrazovanjem.

2.1. Pojmovno određenje i komponente financijske pismenosti

U znanstvenoj literaturi postoji interes za istraživanjem financijske pismenosti što dokazuju mnogobrojni objavljeni stručni radovi. Financijska pismenost nema jedinstvenu definiciju već ju je svaki autor prilagodio svome istraživanju. Noctor, Stoney i Stradling (1992) financijsku pismenost definiraju kao sposobnost donošenja informiranih procjena i odluka vezanih uz korištenje i upravljanje novcem.

Prema Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) financijska pismenost je „kombinacija informiranosti, znanja, vještina, stavova i ponašanja potrebnih za donošenje ispravnih financijskih odluka i u konačnici postizanja osobne financijske dobrobiti“ (Narodne novine 68/2021, Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026. godine).

The Presidents Advisory Council on Financial Literacy (PACFL, 2008) financijsku pismenost definira kao sposobnost korištenja znanja i vještina za efikasno upravljanje financijskim resursima, dok Cvrlje (2014) navodi kako je financijska pismenost kombinacija stečenog financijskih znanja i usvojenih financijskih vještina koje su temelj za učinkovito upravljanje financijskim resursima s ciljem postizanja dugoročne financijske stabilnosti.

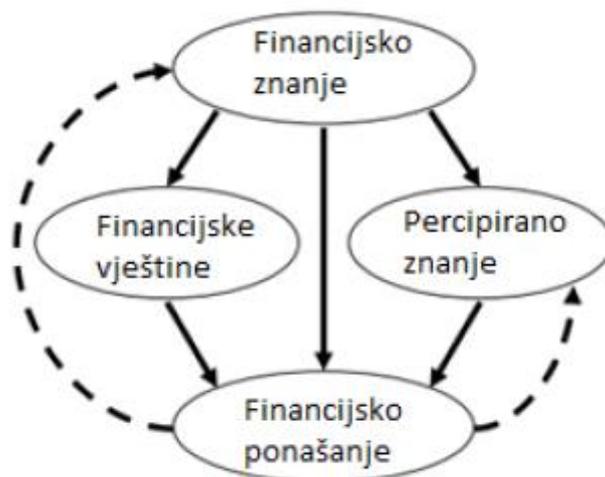
Mason i Wilson (2000) definiraju financijsku pismenost kao sposobnost pojedinca da nabavi, razumije i procjeni relevantne informacije koje su potrebne za svjesno donošenje financijskih odluka, dok Houston (2010) navodi kako je financijska pismenost mjera koliko dobro određena osoba razumije i koristi pojmove i/ili informacije koje su vezane uz osobne financije.

Iz prethodno navedenih definicija, koje na prvi pogled izgledaju različito, ipak je vidljiva određena poveznica, a to je financijsko znanje, financijske vještine i financijsko ponašanje koje se učestalo ponavljaju kao neke od ključnih odrednica i koje se mogu klasificirati kao glavne komponente financijske pismenosti. Kao prva komponenta financijske pismenosti navodi se financijsko znanje koje prema Barbić i Lučić (2018) uključuje teorijsko i praktično razumijevanje financijskih definicija i koncepata dok financijsko ponašanje definiraju kao praktičnu komponentu financijske pismenosti koja uključuje sposobnost primjene financijskih znanja. Cvrlje (2014) navodi kako je financijsko znanje pojam koji se odnosi na informacije, činjenice i vještine koje pojedinac posjeduje, a stekao ih je obrazovanjem ili iskustvom te uključuje teoretsko i praktično razumijevanje financijskih koncepata. Adekvatna razina financijskog znanja povećava sposobnost pojedinca da donosi pravilne odluke o financijskim pitanjima i upravljanju novcem.

Financijsko ponašanje može se definirati kao proces kojim pojedinci razumiju financijsko znanje s ciljem donošenja pravilnih i zdravih odluka te predstavlja učinke financijske pismenosti na ponašanje potrošača (Opoku, 2015) dok financijske vještine predstavljaju praktičnu primjenu financijskog znanja. Smatra se da je osoba koja ima određeni stupanj financijskog znanja, financijskog ponašanja i financijskih vještine, financijski pismena.

Financijsko znanje i financijsko ponašanje su međusobno povezane varijable što dokazuje i prikaz na slici 1.

Slika 1. Logičke veze između komponenti financijske pismenosti

Izvor: Hung, Parker i Yooung (2009): Defining and measuring financial literacy. Dostupno na: <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php>, 01.06.2023.

Prema slici 1 jasno su vidljive logičke veze između određenih komponenti financijske pismenosti. Financijsko znanje izravno utječe na financijske vještine, percipirano financijsko znanje i financijsko ponašanje. Financijske vještine i percipirano financijsko znanje također utječe na financijsko ponašanje pojedinca koje povratno utječe na financijsko znanje i percipirani financijsko znanje (Hung, Parker i Yooung, 2009).

2.2. Financijsko obrazovanje i financijska pismenost

Financijska pismenost i financijsko obrazovanje postaju imperativ u današnje vrijeme jer samo financijski pismeni pojedinci mogu donositi pravilne odluke o potrošnji, financijskim proizvodima te upravljanju novcem (Norman, 2010). Nagli razvoj financijskog tržišta, globalizacija i tehnološke inovacije samo su produbile već postojeću potrebu za financijskim obrazovanjem.

OECD financijsko obrazovanje definira kao proces kojim potrošači poboljšavaju svoje razumijevanje financijskih proizvoda, koncepata i rizika te razvijaju sposobnosti kako bi postali svjesniji financijskih rizika i mogućih prilika na financijskom tržištu (OECD, 2005). Bowen (2002) financijsko obrazovanje objašnjava kao razumijevanje temeljnih financijskih pojmova i koncepata za normalno svakodnevno funkcioniranje.

Proces financijskog obrazovanja trebao bi se provoditi kontinuirano te bi trebao uključivati financijske institucije, buduće poslodavce, ali i predstavnike gospodarskog sektora čime bi se jačala veza između obrazovanih sektora i tržišta rada. Financijske odluke pojedinaca utječu i na stagnaciju/razvoj ekonomije pojedine zemlje pa je nužno financijsko obrazovanje prilagoditi specifičnim potrebama građana (Balen, 2017).

Lusardi i Mitchell (2014) navode kako će potpuno racionalni i dobro informirani potrošači trošiti manje u vrijeme rasta njihovih prihoda čime će povećavati štednju koja će podupirati potrošnju u vremenima nižih prihoda. Učinkovitost financijskog obrazovanja ovisi o učinkovitosti samog programa, ali i o volji i želji pojedinca za učenjem.

2.3. Dionici financijskog opismenjavanja

Učenici i studenti najčešće prate financijska ponašanja svojih roditelja s obzirom da ona predstavljaju određeni temelj (*benchmark*) koji su njihovi roditelji postavili (Albeerdy, Gharlegghi, 2015). Mladi još od najranijih dana uče od svojih roditelja kada su odlazeći s njima u prodavaonice promatrali razmjenu dobara za novac. Učenje promatranjem se nastavlja i dalje kroz godine, ali ono što su djeca vidjela i naučila u svojim razvojnim godinama je i ono što najviše koriste i čega se najviše sjećaju (Bowen, 2002). Slične činjenice navode Mochis (1985) te Pritchard, Myers i Cassidy (1989) koji tumače kako temeljna životna znanja i ponašanja, uključujući i ona financijska mogu biti i jesu naučena kod kuće od svojih roditelja, koji predstavljaju njihove prve učitelje.

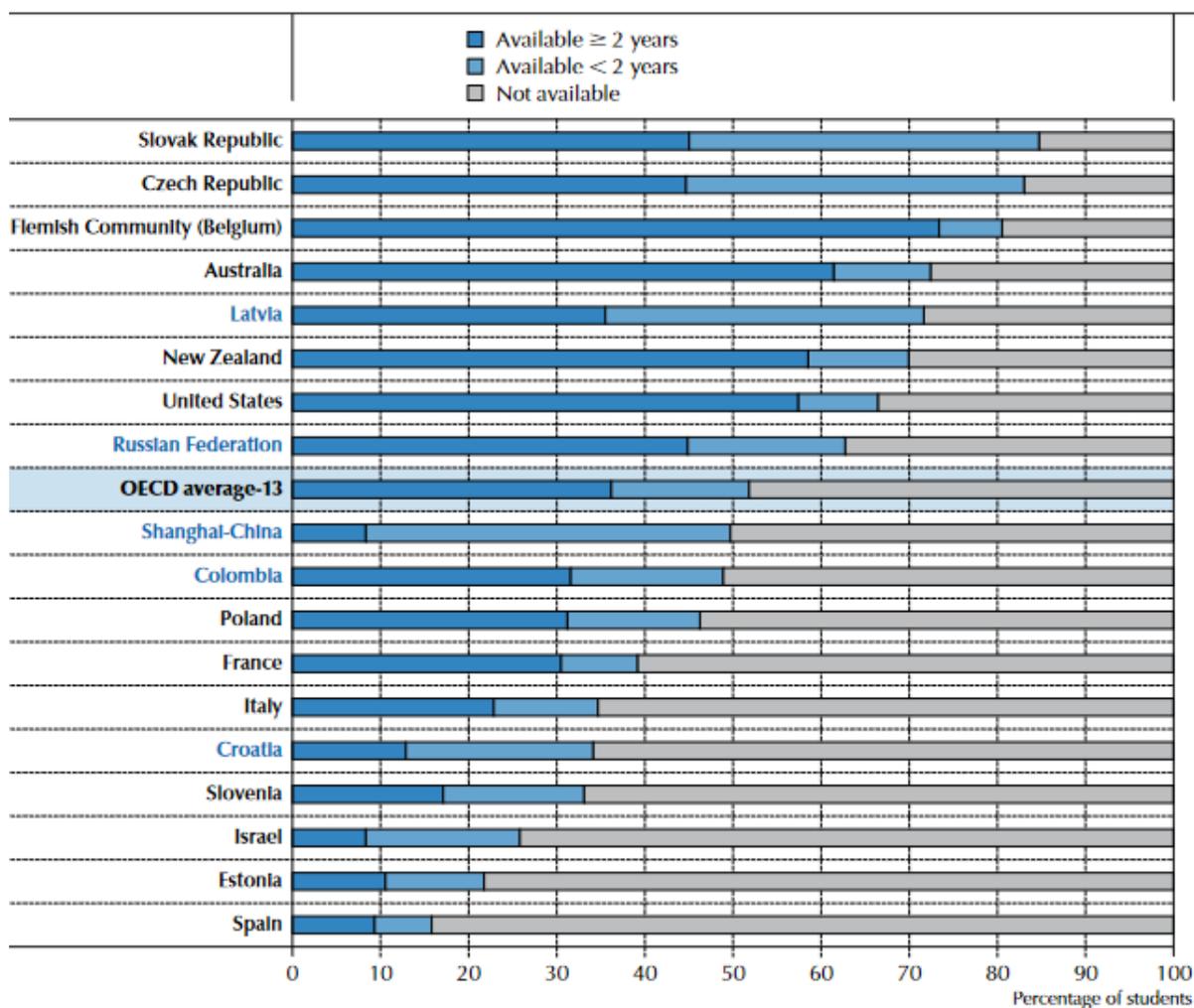
Roditelji mogu direktno, ali i indirektno utjecati na financijska ponašanja svoje djece na način da ih izravno uče o financijskoj materiji ili vlastitim financijskim ponašanjem daju primjer svojoj djeci (Mochis, 1985). Djeca koja dolaze iz financijski urednih obitelji usvajaju znanja svojih roditelja i u odrasloj dobi prakticiraju naučena ponašanja i donose zdrave financijske odluke. Na drugoj strani, djeca koja dolaze iz financijski neurednih obitelji često žive bez ikakvog financijskog plana upravo iz razloga jer nisu u svojem djetinjstvu i mladosti imala neki primjer pravilnog vođenja osobnih financija. Svaki odgovorni roditelj trebao bi aktivno učiti svoju djecu o novcu, informirati ih o važnim problemima, troškovima te stvarati pozitivan stav prema štednji i novcu (Barbić, Lučić, 2018). Neadekvatna socijalizacija mladih o financijama može imati negativne posljedice za njih osobno, ali i na društvo u cjelini (Beutler, Dickson, 2008).

Prema istraživanju Hogarth i Hilgert (2002) ispitanici o upravljanju novcem najčešće uče iz osobnog iskustva, zatim prijatelja, obitelji i medija. Mediji su također bili najviše rangirani izvor informacija o upravljanju novcem u budućnost, a slijede ga brošure i internetski seminari.

Lusardi (2019) navodi kako je najbolji način za povećanje financijske pismenosti uvođenje financijskog obrazovanja u školske kurikulume. Na taj način, djecu se već od najmlađih dana uči o financijskim proizvodima, novcu i njegovu upravljanju te na taj način stječu određene temelje za donošenje budućih financijskih odluka. Nadalje, financijsko obrazovanje bilo bi dostupno svima, čak i ranjivim skupinama (siromašnima, nacionalnim manjinama), a ne samo točno određenim skupinama. Slične zaključke navodi i Danes (1994) koji smatra da je najbolji

način i vrijeme za financijsko obrazovanje u srednjoškolskim ustanovama, a u nekim slučajevima čak i ranije. OECD (2014) u publikaciji kojom su predstavljeni rezultati PISA istraživanja financijske pismenosti iz 2012. daje prikaz dostupnosti financijskog obrazovanja u školama (grafikon 1).

Grafikon 1. Dostupnost financijskog obrazovanja u školama

Izvor: OECD (2014): *Students and Money: Financial Literacy skills for the 21st Century – Volume VI*. Dostupno na: <https://www.oecd.org/pisa/keyfindings/PISA-2012-results-volume-vi.pdf>, 02.06.2023.

Prema grafikonu 1 može se zaključiti kako se Republika Hrvatska nalazi ispod prosjeka OECD-a o dostupnosti financijskog obrazovanja u školama. 13 % ispitanika izjavilo je kako ima dostupno financijsko obrazovanje u školskim ustanovama koje je duže od dvije godine, a najčešće se radi o učenicima koji polaze ekonomske škole. Nadalje, 20% ispitanika ima dostupno financijsko obrazovanje koje je kraće od dvije godine poput gimnazijskih programa koji imaju predmet Politike i gospodarstva čijim kurikulumom se dotiču nekih tema vezanih uz

financije. 67 % ispitanika navelo je kako nema nikakvo financijsko obrazovanje u svojim školama.

Osim financijskog obrazovanja u školama, ono se može provoditi na fakultetima, ali i na radnim mjestima. Clak, Lusardi i Mitchell (2015) proveli su istraživanje sa zaposlenicima US Federal Reserve gdje se dokazalo da je nakon završenog tečaja financijske pismenosti došlo do značajne promjene u ponašanju zaposlenika što se tiče planiranja mirovine te boljeg odlučivanja prilikom investiranja. Bitno je napomenuti da se prilikom obrazovanja odraslih najčešće koristi i da se pokazalo najučinkovitije obrazovanje putem informativnih videa te da taj format ima najveći utjecaj na njihovo ponašanje od običnih uputa i/ili instrukcija.

2.4. Programi i inicijative financijske pismenosti

Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti u Republici Hrvatskoj bio je temelj za početak provođenja procesa financijskog opismenjavanja građana s ciljem povećanja svijesti i važnosti financijske pismenosti. Temeljem Nacionalnog strateškog okvira definirana je Operativna radna skupina koja je bila zadužena za provođenje mjera i aktivnosti na čelu s Ministarstvom financija. U tablici 1 navedeni su neki članovi operativne radne skupine i aktivnosti koje su provedene (Narodne novine 68/2021, Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026. godine).

Tablica 1. Aktivnosti članova Operativne radne grupe

ČLAN OPERATIVNE RADNE GRUPE	AKTIVNOST
Ministarstvo financija	Twinninglight projekt – „Razvoj programa financijske pismenosti s ciljem podizanja razine financijske pismenosti u Republici Hrvatskoj“
Ministarstvo znanosti i obrazovanja	Uvođenje tema financijske pismenosti u školske kurikulume
Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja	Prvi hrvatski središnji portal za potrošače
Hrvatska narodna banka	Organizacija učeničkih debata
Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga	Edukativna kampanja o rizicima online trgovanja
Ekonomski fakultet Zagreb	Dr.sc. Dajana Barbić i dr.sc. Andrea Lučić „Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu“
Hrvatska gospodarska komora	Projekt „Više znamo, bolje razumijemo“ ,
Hrvatski ured za osiguranje	Društvena igra „Manje rizika – više zabave“
Hrvatska udruga banaka	Online natjecanje – Europski kviz o novcu

Izvor: Narodne novine 68/2021, Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026. godine

Neki od članova Operativne radne grupe koji su navedeni u prethodnoj tablici proveli su određene projekte ili aktivnosti s ciljem povećanja stupnja financijske pismenosti građana, a posebice mladih. Projekti su osmišljeni i organizirani na način da budu zanimljivi svim polaznicima, ali i poučni. Osim navedenih projekata mogu se još spomenuti projekti Hrvatske udruge poslodavaca koja je organizirala natječaje za srednje škole „Poduzetnici budućnosti“ gdje su najbolje poduzetničke ideje učenika bile nagrađene. Ovim projektom željelo se potaknuti i osnažiti poduzetnički duh učenika. Nadalje, već spomenute profesorice Dajana Barbić i Andrea Lučić su u suradnji s profesoricom Marijanom Ivanov u sklopu Instituta za financijsko obrazovanje – Štedopis izdale udžbenik osobnih financija namijenjen srednjim školama pod nazivom „Moj novac, moja budućnost“. Vidljivo je kako su proteklih godina provedene razne aktivnosti i projekti financijskog opismenjavanja građanstva uz pomoć i suradnju mnogih državnih i nedržavnih institucija te je potrebno nastaviti provoditi ih i dalje.

3. FINANCIJSKA PISMENOST U REPUBLICI HRVATSKOJ

Financijska pismenost kao pojam u posljednje vrijeme sve više dobiva na važnosti, a iznimka nije Republika Hrvatska. S ciljem povećanja stupnja financijske pismenosti, Vlada Republike Hrvatske je 2011. godine zadužila Ministarstvo financija kao i ostala nadležna ministarstva i javna tijela da pripremi Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača. Prvi Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti za razdoblje od 2015. do 2020. godine razvijen je kao određeni okvir čiji je cilj poticati zajedničko djelovanje javnog i privatnog sektora u financijskom obrazovanju građana. U lipnju 2021. godine donesen je i drugi Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti za razdoblje od 2021. do 2026. kako bi se nastavilo financijski opismenjivati ciljne skupine građanstva, a posebice djecu i mlade.

3.1. Provedena istraživanja financijske pismenosti

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) i Hrvatska Narodna Banka (HNB) provele su 2015. godine istraživanje mjerenja financijske pismenosti i financijske uključenosti u Republici Hrvatskoj na uzorku od 1049 ispitanika raspona godina od 18 do 79 godina. Financijska pismenost vrednovala se kroz 3 komponente: financijsko znanje, financijsko ponašanje te odnos prema trošenju novca. Najnižu razinu financijskog znanja imaju mlađi od 19 te stariji od 70 godina, osnovnog obrazovanja te oni čiji su prihodi kućanstva niži od 3.750,00 kuna.

Najniža razina financijskog ponašanja također je zabilježena kod mlađih od 19 godine te onih od 20 do 29 godina, osnovnog obrazovanja s prihodima kućanstva nižim od 3.750,00 kuna. Građani koji imaju najmanje odgovoran odnos prema novcu su mlađi od 19 godina. Ukupna financijska pismenost građana Republike Hrvatske iznosila je 11,7 boda (od ukupnih 21). Prema podacima lako se dolazi do zaključka kako mladi imaju najniži stupanj financijske pismenosti te im je potrebno adekvatno financijsko obrazovanje (HNB, Hanfa, 2015: Mjerenje financijske pismenosti i financijske uključenosti u Republici Hrvatskoj).

Dobiveni rezultati ukazali su na važnost i potrebu za financijskim opismenjavanjem na području Republike Hrvatske. U organizaciji HNB-a i HANFE 2019. godine ponovno je provedeno istraživanje mjerenja financijske pismenosti na uzorku od 1079 ispitanika raspona godina od 18 do 79 godina. Stupanj financijske pismenosti građana se u odnosu na 2015. godinu povećao

na 12,3 boda (od ukupnih 21). Promatrajući komponente financijske pismenosti, došlo je do poboljšanja u financijskom znanju i financijskom ponašanju građana, dok je odnos prema novcu pogoršao u odnosu na rezultate iz 2015. godine (HNB, Hanfa, 2019: Mjerenje financijske pismenosti i financijske uključenosti u Republici Hrvatskoj). Usporedba dijela rezultata prikazana je u tablici 2.

Tablica 2. Usporedba dijela rezultata financijske pismenosti građana Republike Hrvatske (2015. i 2019.)

2015.	2019.
45% postavlja dugoročne financijske ciljeve	38 % postavlja dugoročne financijske ciljeve
63 % osobno vodi financijske kućanstva i ima kućni budžet	50 % osobno vodi financijske kućanstva i ima kućni budžet
20 % nije u mogućnosti pokriti troškove u zadnjih 12 mjeseci	33 % nije u mogućnosti pokriti troškove u zadnjih 12 mjeseci
67 % ne razumije složenu kamatu	64 % ne razumije složenu kamatu
28 % preferira trošiti novac danas nego dugoročno štedjeti	46 % preferira trošiti novac danas nego dugoročno štedjeti
50 % smatra kako novac postoji da bi se trošio	60 % smatra kako novac postoji da bi se trošio

Izvor: Narodne novine 68/2021, Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026. godine

Iako je došlo do poboljšanja stupnja financijske pismenosti u 2019. godini u odnosu na 2015. godinu i dalje postoje određena područja koja nisu dobro shvaćena te imaju lošiji rezultat nego u prethodnom istraživanju.

Najnovije istraživanje financijske pismenosti na području Republike Hrvatske je ono provedeno od strane HNB-a i Hanfe provedeno u ožujku 2023. godine. Finalan uzorak ispitanika iznosio je 1000 u rasponu godina od 18 do 79. Prosječna ocjena financijske pismenosti građana Hrvatske iznosi 12 bodova od ukupnih 20. Najnižu ocjenu financijske pismenosti imaju mlađi od 19 godina što ponovno pokazuje potrebu za financijskim opismenjavanjem posebice ove dobne skupine. Najvišu ocjenu imaju građani u rasponu godina od 40-49 te 50-59 što se može pripisati većem iskustvu i znanju stečenom tokom godina. Promatrajući zasebno komponentu financijskog znanja, prosječna ocjena iznosila je 4,91 od mogućih 7 bodova, a najnižu razinu ostvaruju ponovno mlađi od 19 godina. Prosječna ocjena financijskog ponašanja iznosi 4,73 od mogućih 9 bodova, a najnižu razinu imaju ispitanici mlađi od 19 godina. Posljednja kategorija ispitivanja bio je odnos prema novcu gdje je zabilježena prosječna ocjena od 2,37 od ukupno mogućih 4 bodova. Sve tri komponente imaju

možnosti za poboljšanje te se ističe kako se posebice treba fokusirati na financijsko obrazovanje najmlađih i najstarijih ispitanika zatim ispitanika s nižim razinama obrazovanja te ispitanika s nižim prihodima kućanstva (HNB, Hanfa, 2023).

Osim HNB-a i HANFA-e, Vehovec, Rajh i Škreblin Kirbiš (2015) također istražuju financijsku pismenost građana Republike Hrvatske na uzorku od 900 ispitanika u rasponu godina od 18 do 65. Istraživanjem se došlo do rezultata kako su mladi najugroženija skupina s najnižim stupnjem financijske pismenosti te da bi financijsko obrazovanje trebalo najviše usmjeriti prema njima.

Bujan, Cerović i Dukić Samaržija (2016) provele su istraživanje financijske pismenosti na uzorku od 259 ispitanika s područja Republike Hrvatske u rasponu od 18 do 69 godina. Istraživanjem je dokazano kako stupanj financijske pismenosti raste s godinama te je zaključeno kako je nužno uvođenje odgovarajućeg financijskog obrazovanja srednjim školama, posebice onih koje ne nudi nikakvo ekonomsko obrazovanje.

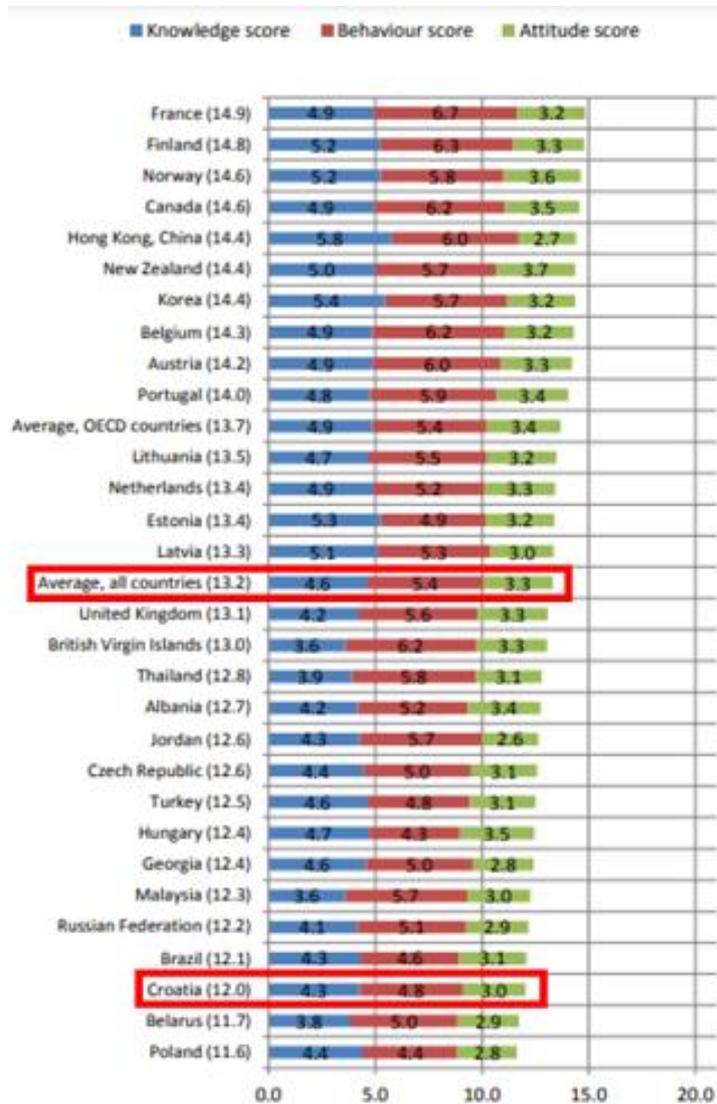
Prema prethodnim istraživanjima i zaključcima kako mladi imaju najniži stupanj financijske pismenosti, provedeno je dodatno istraživanje financijske pismenosti s fokusom na mladima, posebice studentima. Anđelinović, Pavković i Mišević (2016) provedli su istraživanje na uzorku od 1600 studenata Sveučilišta u Zagrebu. Istraživanjem je dokazano da usmjerenje studija u značajnoj mjeri utječe na stupanj financijske pismenosti te da su bolje rezultate ostvarili studenti koji su odslušali neke financijske kolegije na svojem fakultetu.

Također, dokazano je kako ne postoji razlika između financijske pismenosti studentica i studenata što je kontradiktorno prethodnim istraživanjima, ali može se objasniti činjenicom kako je u ovom istraživanju bilo čak 65% žena te 35% muškaraca pa je moguće da se zbog razlike u broju sudionika došlo do ovakvog rezultata. Osim toga došlo se do zaključka kako studenti koji imaju nekakvo radno iskustvo ostvaruju bolje rezultate od onih koji nemaju nikakvo radno iskustvo. Na kraju je jasno vidljiva potreba za financijskim obrazovanjem te povećanju broja financijskih i ekonomskih tema tijekom formalnog obrazovanja.

OECD/INFE (*eng. International Network on Financial Education*) provelo je internacionalno istraživanje financijske pismenosti u kojem je bilo uključeno preko 30 zemalja iz Afrike, Azije, Europe, Australije, Sjeverne i Južne Amerike. Cilj ovog istraživanja je mogućnost usporedbe stupnja financijske pismenosti s obzirom da su svi ispitanici ispunjavali isti anketni upitnik

(OECD, 2016). Ispitano je bilo 51 650 ispitanika (u Republici Hrvatskoj 1049) u rasponu od 18 do 79 godina, a prosječni rezultati su prikazani na grafikonu 2. raščlanjeni prema komponentama financijskog znanja, financijskog ponašanja i financijskih stavova.

Grafikon 2. Prosječni rezultati financijske pismenosti OECD/INFE istraživanja – 2016. godina

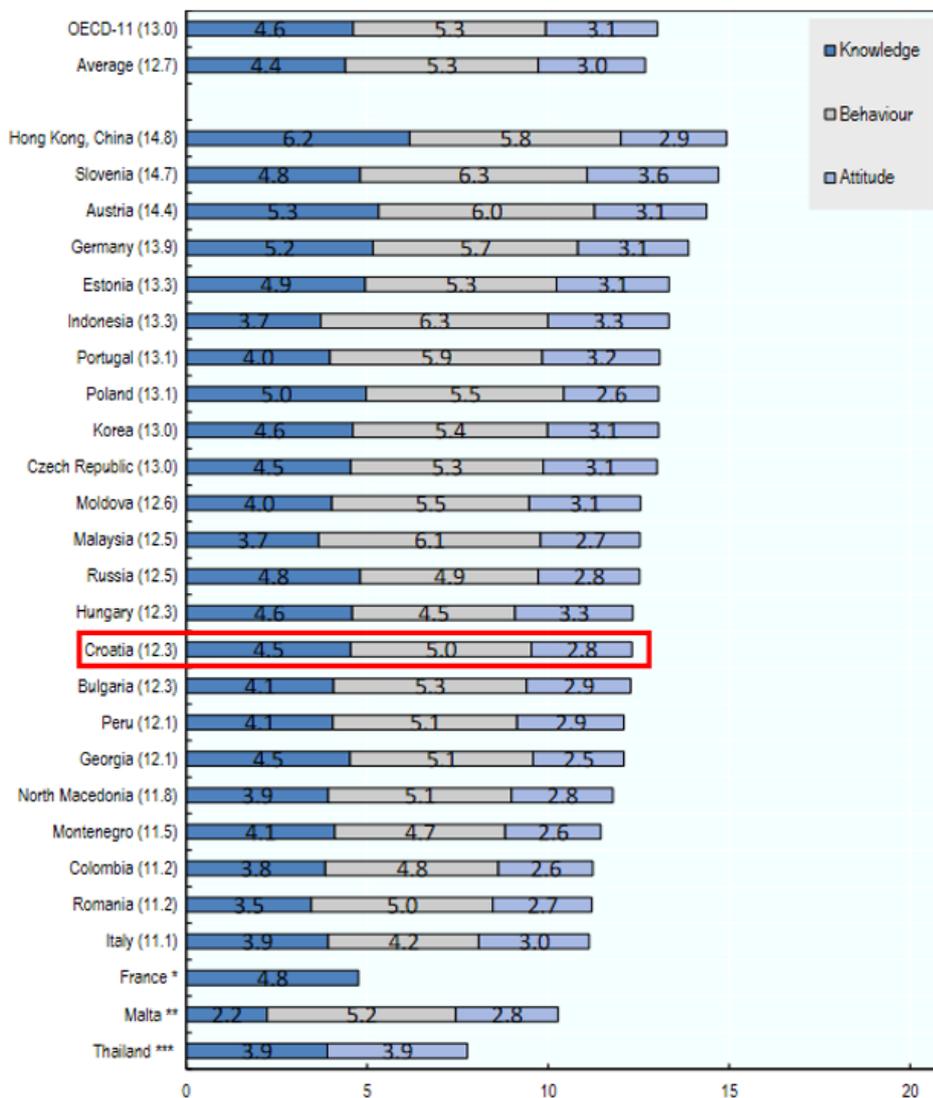

Izvor: OECD/INFE (2016) International Survey of Adult Financial Literacy Competencies

Prema grafikonu 2 vidljivo je kako najveći stupanj financijske pismenosti imaju građani Francuske s ukupno 14,9 bodova od ukupno mogućih 20. Prosječan broj bodova za sve zemlje bio je 13,2 boda, a Republika Hrvatska nalazi se pri samom dnu s 12 bodova. Republika Hrvatska ostvarila je 4,3 boda u komponenti financijskog znanja od ukupno 7, 4,8 boda u komponenti financijskog ponašanja od ukupno 9 i 3 boda u komponenti financijskih stavova od ukupno pet te se nalazi ispod prosjeka u svakoj od navedenih komponenti. Jasno je vidljiva

potreba za financijskim opismenjavanjem građana s obzirom da jedini lošiji rezultat imaju Bjelorusija (11,7) i Poljska (11,6). 2020. godine ponovljeno je istraživanje, a rezultati su prikazani na grafikonu 3.

Grafikon 3. Prosječni rezultati financijske pismenosti OECD/INFE istraživanja – 2020. godina

Izvor: OECD/INFE (2020): OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Finance Literacy. Dostupno na: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>, 02.06.2023.

Republika Hrvatska se i 2020. godine nalazila ispod prosjeka OECD-a (13,0) s 12,3 boda, ali i ispod prosjeka svih ispitanih zemalja (12,7). Usporedba broja bodova svake komponente financijske pismenosti u 2016. i 2020. godini prikazana je u tablici 3.

Tablica 3. Usporedba komponenti financijske pismenosti Republike Hrvatske prema OECD/INFE istraživanju – 2016. i 2020. godina

Godina	Financijsko znanje	Financijsko ponašanje	Financijski stavovi	UKUPNO
2016.	4,3	4,8	3	12
2020.	4,5	5,0	2,8	12,3
Moguć broj bodova	7	9	5	21

Izvor: OECD/INFE (2016) i OECD/INFE (2020)

Prema tablici 3 vidljivo je da u Republici Hrvatskoj, ukupno poboljšanje i povećanje stupnja financijske pismenosti u 2020. godini u odnosu na 2016. godinu od 0,3 boda. U komponentama financijskog znanja i financijskog ponašanja došlo je do povećanja od 0,2 boda u svakoj kategoriji. Komponenta financijskih stavova bilježi pad u 2020. godini u odnosu na 2016. od 0,2 boda.

3.2. Financijska pismenost mladih

PISA (*eng. Programme for International Student Assessment*) je program razvijen od strane OECD-a krajem 1990-ih godina, a predstavlja najveće svjetsko istraživanje u obrazovanju namijenjeno petnaestogodišnjacima. Republika Hrvatske prvi put je sudjelovala u istraživanju 2006. godine te od onda redovito sudjeluje u svakom narednom ciklusu istraživanja (2009, 2012, 2015, 2018). Redovitim sudjelovanjem u istraživanjima daje se mogućnost usporedbe s drugim zemljama, ali i s vlastitim rezultatima koji su ostvareni u prethodnom ciklusu (NCVVO, nd).

Godine 2012. po prvi put je uveden modul financijske pismenosti u istraživanje već uobičajenih područja (čitalačka pismenost, matematička pismenost, prirodoslovna pismenost). Modulom financijske pismenosti željelo se ispitati učinkovitost učenika u primjeni znanja i vještina potrebnih za pravilno upravljanje novcem (OECD, 2013). Uvođenjem novog modula, PISA je predstavila definiciju financijske pismenosti prema kojoj se financijska pismenost definira kao znanje i razumijevanje financijskih koncepta i rizika te vještina, motivacija i samopouzdanje u primjeni tih znanja kao i razumijevanje materije za donošenje efektivnih odluka vezanih uz upravljanje financijama, a sve to s ciljem poboljšanja financijske dobrobiti pojedinca i okoline (OECD, 2013).

Republika Hrvatska je 2012. godine uz osnovna područja pristupila i istraživanju financijske pismenosti čime su dobiveni jedni od prvih rezultata koji su prikazani na grafikon 4.

Grafikon 4. Rezultati financijske pismenosti – PISA 2012.

	Mean score in PISA 2012
	Mean score
OECD average-13	500
Shanghai-China	603
Flemish Community (Belgium)	541
Estonia	529
Australia	526
New Zealand	520
Czech Republic	513
Poland	510
Latvia	501
United States	492
Russian Federation	486
France	486
Slovenia	485
Spain	484
Croatia	480
Israel	476
Slovak Republic	470
Italy	466
Colombia	379

Izvor: OECD (2014): *Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century – Volume VI*. Dostupno na: <https://www.oecd.org/pisa/keyfindings/PISA-2012-results-volume-vi.pdf>, 02.06.2023.

Hrvatska se nalazi na dnu tablice s ostvarenih 480 bodova što je ispod prosječan rezultata s obzirom da prosjek iznosi 500 bodova. Lošije rezultate od Republike Hrvatske imaju jedino Izrael (476), Slovačka (470), Italija (466) te Kolumbija (379). Najbolji rezultat, a ujedno i iznad prosječni ostvarila je Kina sa 603 boda (grafikon 4).

Hrvatsko katoličko sveučilište 2018. godine (HGK, 2018) provelo je istraživanje u okviru projekta „Unapređenje financijske pismenosti mladih s ciljem optimizacije izloženosti rizicima i definiranja čimbenika koji utječu na razvijanje poduzetničke aktivnosti“. Anketno istraživanje provedeno je na više od 1 700 studenata na sedam hrvatskih sveučilišta. Glavni je cilj istraživanja bio utvrditi razinu i obrasce financijske pismenosti te sklonost preuzimanju rizika među hrvatskim studentima. Istraživanjem je utvrđeno kako se više od 70% studenata rijetko ili gotovo nikad ne informira o temama vezanim za financije a također im je nepoznat i pojam

financijske pismenosti, no 63% ispitanika složilo se kako im je potrebno proširenje vlastitog financijskog znanja. Nadalje, preko 50% ispitanika smatra se štedljivom osobom, a 66% ih pažljivo primisli može li si nešto priuštiti. Što se tiče financijskog znanja, istraživanjem je utvrđeno kako 44% ispitanika navodi da će vrijednost novca koji imaju u ovom trenutku vrijediti manje za 3 godine, a što se tiče poznavanja osnova ukamaćivanja većina ispitanika ne zna kako ono funkcionira. Preko polovice ispitanika (55%) ne slaže se s tvrdnjom da je ulaganje u jednu dionicu sigurnije od ulaganja u nekoliko različitih dionica, a pitanje o ulaganju s dužim i kraćim dospeljem rezultiralo je visokom zastupljenošću ispitanika koji nisu sigurni u točnost izjave o ispitanij temi. Nadalje, polovica ispitanika razumije odnos kamatnih stopa i inflacije. Potencijalno najveću zaradu 40% ispitanika vidi u ulaganju u dionice.

4. ANALIZA FINANCIJSKE PISMENOSTI STUDENATA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Istraživanje za potrebe ovog završnog rada provedeno je kako bi se identificirala razina financijske pismenosti studenata Sveučilišta u Zagrebu ispitivanjem njihovih financijskih znanja, stavova te ponašanja. Istraživanje se provodilo primarnim putem tj. korištenjem anketnog upitnika koji je kreiran u Google obrascima te koja se provodila online. Studenti su anketni upitnik mogli popunjavati putem linka koji je bio objavljen na studentskim Facebook stranicama zagrebačkih fakulteta koji je bio potpuno anonimn (prilog 1). Ciljana skupina su bile mlade osobe koje se nalaze u sustavu visokog obrazovanja. Prigodan uzorak su činili studenti od prve do posljednje godine studiranja različitih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a anketiranje je provedeno metodom snježne grude (Snowball sample).

Anketni upitnik sastavljen je od sveukupno 21 pitanja. Glavni cilj je bio ocijeniti razinu financijskog znanja kojeg ispitanici posjeduju te njihov stav i ponašanje u financijskoj okolini.

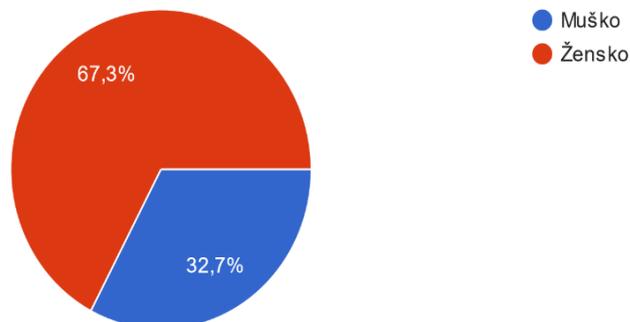
Pitanja su bila podijeljena u tri segmenta, gdje se prvi odnosio na socio-demografske karakteristike ispitanika te je sadržavao devet pitanja u formi višestruko ponuđenih odgovora, od kojih je ispitanik mogao odabrati samo jedan odgovor. Dugi dio anketnog upitnika odnosio se na financijsko znanje i vještine ispitanika te se sastojao od osam pitanja koja su također bila u formi višestruko ponuđenih odgovora sa samo jednim mogućim točnim odabirom, dok se zadnji dio ankete odnosio na ispitivanje stavova te ponašanja ispitanika te je sadržavao 4 pitanja u formi linearnog mjerila od 1 do 5 gdje su ispitanici trebali odgovoriti u kojoj mjeri se slažu s određenom tvrdnjom.

4.1. Opis istraživanja

Istraživanje je provedeno na 162 ispitanika. Cilj istraživanja bio je odrediti razinu financijskog znanja studenata Sveučilišta u Zagrebu. Ispitivanjem je obuhvaćeno 32,7% muških te 67,3% ženskih ispitanika (grafikon 5).

Grafikon 5. Spol ispitanika

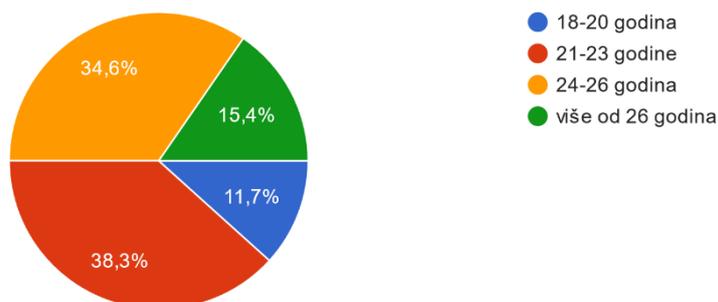
1. Spol:
162 odgovora

Sljedeći grafikon prikazuje dobnu strukturu ispitanika (grafikon 6.). U istraživanju su sudjelovali ispitanici različitih dobnih skupina od 18 do 26+ godina. Najčešća dob ispitanika je od 21 do 23 godine (38,3%), zatim 24 do 26 (34,6%), više od 26 (15,4%). Najmanji udio ispitanika je u dobi od 18 do 20 (11,7%).

Grafikon 6. Dob ispitanika

2. Dob:
162 odgovora

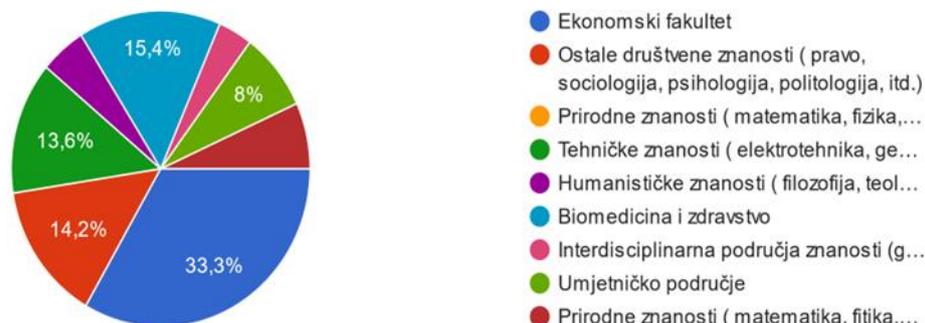

Na slijedećem grafikonu je prikazana raspodjela studenata prema fakultetu na kojem studiraju (grafikon 7).

Grafikon 7. Raspodjela ispitanika prema studiju

3. Na kojem fakultetu studirate?

162 odgovora

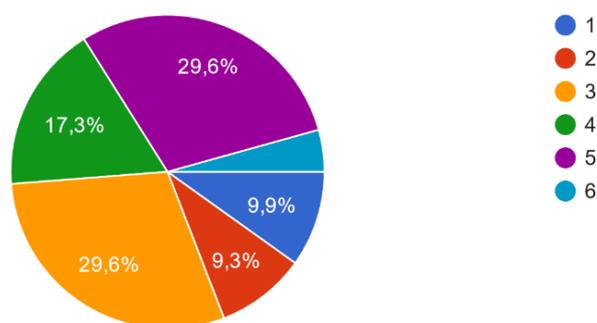

Temeljem rezultata o raspodjeli ispitanika prema fakultetu kojeg studiraju, može se zaključiti da je najveći udio ispitanika na ekonomskom fakultetu (33,3%), gdje ga po veličini prate studenti s biomedicine i zdravstva (4%), dok najmanje ispitanika pohađa studije humanističke znanosti (4,9%) te interdisciplinarna područja znanosti (3,7%). Sljedeći grafikon prikazuje distribuciju ispitanika prema godini studiranja na fakultetu.

Grafikon 8. Distribucija ispitanika po godini studiranja na fakultetu

4. Koja ste godina studija?

162 odgovora

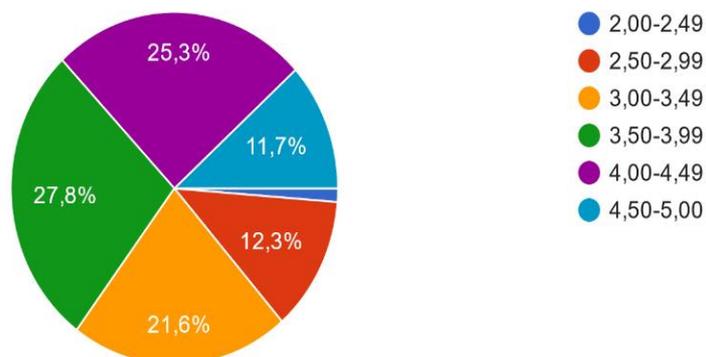

Na grafikonu 8 vidljivo je kako najveći broj studenata dolazi s treće te pete godine studija (29,6%) dok najmanje studenata pohađa šestu godinu studija (4,3%). Razdioba po godinama studija ukazuje na to da studenti većinom dolaze s viših godina studija. Grafikon 9. prikazuje strukturu ispitanika prema prosjeku ocjena za vrijeme studiranja.

Grafikon 9. Struktura ispitanika prema prosjeku ocjena

5. Prosjek ocjena na studiju:

162 odgovora

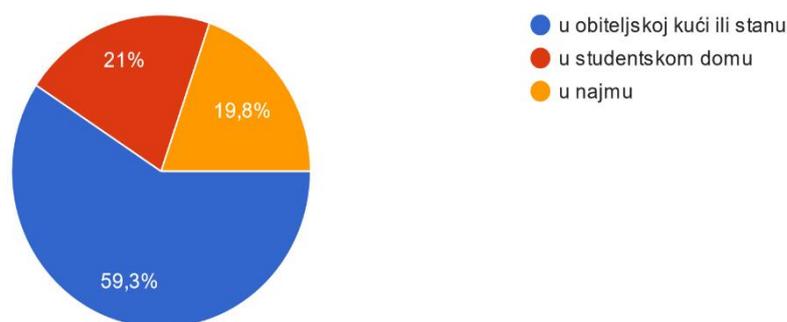

Struktura ispitanika po prosjeku ocjena na grafikonu 9 pokazuje da se najveći udio studenata nalazi u domeni od 3,50 do 3,99 prosjeka ocjena (27,8%), dok je najmanji postotak studenata s prosjekom ocjena od 2,00 do 2,49 (1,2%). Sljedeći grafikon prikazuje strukturu ispitanika prema vrsti smještaja tijekom studiranja.

Grafikon 10. Struktura ispitanika prema vrsti smještaja tijekom studija

6. Vaš smještaj tokom studija:

162 odgovora

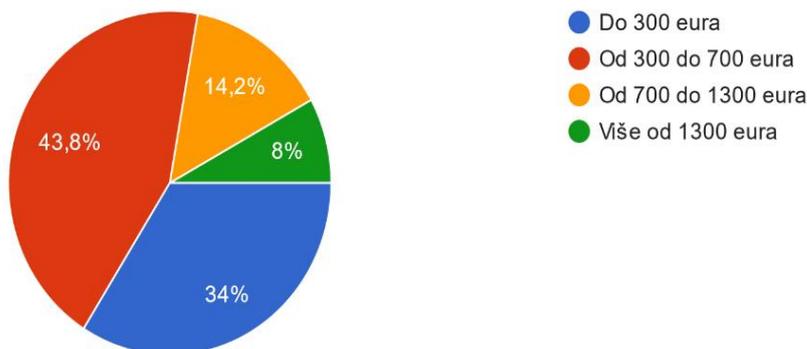
Grafikon 10 pokazuje da najveći dio ispitanika tijekom studija živi u obiteljskoj kući ili stanu (59,3%), dok ostatak studenata po zastupljenosti podjednako živi u studentskom domu i u najmu (21% i 19,8%). Svega, gotovo 20% studenata, vrlo vjerojatno samostalno raspolaže financijskim sredstvima prilikom studiranja, dok ostalih 80% ima veću i kontinuiranu

financijsku pomoć roditelja. Sljedeći grafikon prikazuje prosječna mjesečna prihodima ispitanika (grafikon 11).

Grafikon 11. Struktura ispitanika prema mjesečnim prihodima

7. Kolika su vaša mjesečna primanja?

162 odgovora

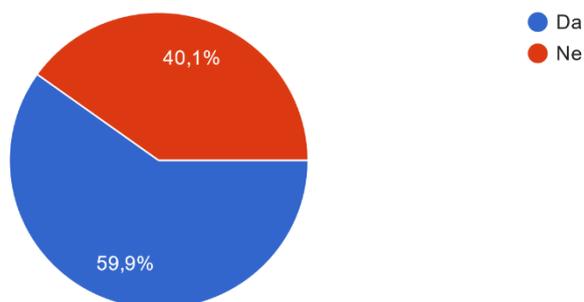

Najveći udio ispitanika, od 43,8%, čine studenti s mjesečnim primanjima u iznosu od 300 do 700 eura. Slijedi ispitanici s mjesečnim prihodima do 300 eura (34%), a zatim ispitanici čiji prihodi iznose 700 do 1.300 eura mjesečno 14,2%. Najmanje studenata, točnije 8% njih izjasnilo se kako imaju mjesečna primanja veća od 1.300 eura. Sljedeći grafikon prikazuje strukturu ispitanika prema stupnju obrazovanja roditelja.

Grafikon 12. Struktura ispitanika prema stupnju obrazovanja roditelja

8. Ima li bar jedan od vaših roditelja visoku ili višu stručnu spremu?

162 odgovora

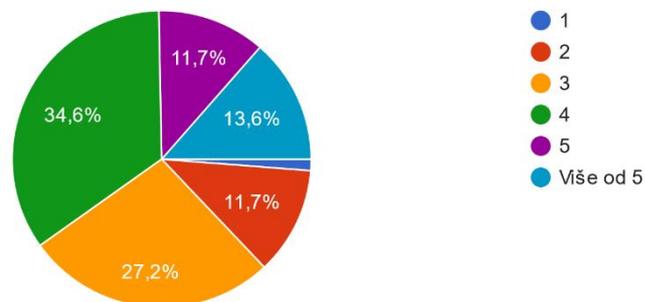
Po pitanju obrazovanja obiteljske pozadine 59,9% ispitanika je odgovorilo da im bar jedan od roditelja ima visoku ili višu stručnu spremu dok je 40,1% njih odgovorilo da im roditelji nemaju

visoku ili višu stručnu spremu što ukazuje da više od polovice ispitanika ima roditelje s većim stupnjem obrazovanja. Obzirom da veći dio studenata ima roditelje s višim stupnjem obrazovanja, može se zaključiti da studenti iz takvih obitelji imaju veću vjerojatnost boljeg financijskog obrazovanja i poznavanja adekvatnog raspolaganja financijskim sredstvima, te razborito i kvalitetno samostalno upravljanje financijskim sredstvima. Sljedeći grafikon prikazuje strukturu ispitanika prema broju članova u kućanstvu.

Grafikon 13. Struktura ispitanika prema broju članova u kućanstvu

9. Broj osoba u kućanstvu:

162 odgovora

Prema strukturi na grafikonu 13 primjećuje se da najveći postotak ispitanika (34,6%) živi u kućanstvu od 4 člana, zatim slijedi kućanstvo s 3 člana (27,2 %) dok su se samo dvije osobe izjasnile kao dio jednočlanog kućanstva. U kućanstvima s manje članova, lakše je upravljati financijskim sredstvima i kvalitetnije raspolagati, dok se u kućanstvima s više članova treba prilagoditi individualnim potrebama svakoga, što ponekad i nije jednostavno. U takvim obiteljima, teže je učiti o dobrim financijskim navikama i teže je steći dobro obrazovanje o financijskoj pismenosti.

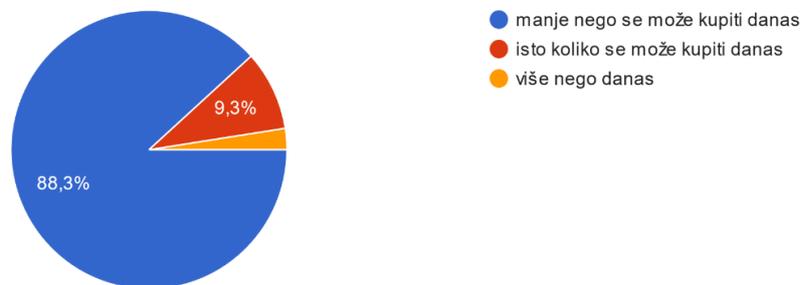
4.2. Opis ispitanika

Drugi segment anketnog upitnika odnosio se na razinu financijskog znanja i vještina studenata. Prvo pitanje se odnosilo na ispitivanje znanja: “Zamislite da je neka osoba dobila poklon od 100 eura, ali treba čekati godinu dana prije nego li taj novac može koristiti, pri čemu je stopa inflacije 5 posto.“ Ispitanici su imali tri ponuđena odgovora, manje nego se može kupiti danas, isto koliko se može kupiti danas i više nego danas. od kojih je točan odgovor glasilo manje nego se može kupiti danas.

Grafikon 14. Znanje ispitanika o pojmu inflacije

12. Zamislite da je neka osoba dobila poklon od 100 eura, ali treba čekati godinu dana prije nego li taj novac može koristiti, pri čemu je stopa inflacije...sto. Za tih godinu dana bit će u mogućnosti kupiti:

162 odgovora

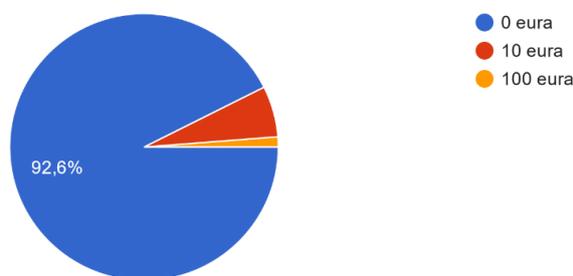

Grafikon 14 pokazuje strukturu odgovora na pitanje o inflaciji. 88,3% ispitanika točno je odgovorilo na ovo pitanje što ukazuje na visoko finansijsko znanje vezano za pojam i razumijevanje inflacije, dok je samo 19 ispitanika (11,8%) odgovorilo netočno. Iduće pitanje bilo je: „Posudili ste prijatelju 100 eura jedan dan i on vam idući dan vraća 100 eura. Koliku je kamatu vaš prijatelj platio na ovu pozajmicu?“ Na koje su ispitanici imali ponuđena tri odgovora gdje je točan odgovor glasio "0 eura". Prema dobivenim rezultatima, vidljivo je da 88% studenata ima osnovno znanje o finansijskoj pismenosti i razaznaje osnovne pojmove. Sljedeći grafikon daje prikaz strukture ispitanika prema razumijevanju pojmova o kamatama.

Grafikon 15. Znanje ispitanika o pojmovima kamatama

13. Posudili ste prijatelju 100 eura jedan dan i on vam idući dan vraća 100 eura. Koliku je kamatu vaš prijatelj platio na ovu pozajmicu ?

162 odgovora

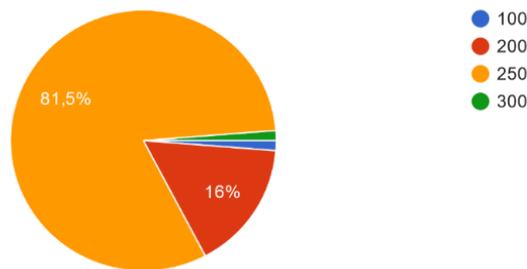

Pitanje o kamatama ima najveći postotak točnosti, gdje je čak 92,6% ispitanika ponudilo točan odgovor. Iz grafikona 15 vidi se da je 150 (92,6%) studenata od 162 ispitanika točno odgovorilo na ovo pitanje što ukazuje da su studenti odlično upoznati s pojmom i razumijevanjem kamata,

koje je bitno radi odabira kredita ili štednje. Odličan rezultat nije začuđujući jer se ipak traži i logično razmišljanje studenata. Slijedeće pitanje prikazuje strukturu ispitanika prema poznavanju pojmova o porezu na dodanu vrijednost.

Grafikon 16. Znanje ispitanika o osnovnim pojmovima poreza na dodanu vrijednosti

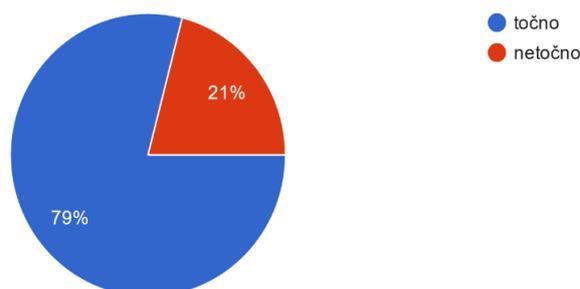
14. Ako cijena proizvoda iznosi 1000 eura, a u tu cijenu je uračunat PDV od 25 %, iznos PDV-a jednak je:
162 odgovora

Iz grafikona 16 može se primijetiti kako je samo 26 od 162 ispitanika točno odgovorilo na ovo pitanje (16%) što je rezultiralo najlošijim rezultatom u segmentu financijskog znanja i vještina. Ovaj podatak je poprilično zabrinjavajući obzirom da bi studenti trebali biti upućeni u poznavanje i razumijevanje PDV-a jer su svi u doticaju s njim prilikom kupnje proizvoda. Kako je najviše ispitanika odabralo odgovor 250 eura može se pretpostaviti da su taj broj dobili računajući iznos od 25% na navedenih 1.000 eura te tih 25% nisu uzeli kao komponentu koja je unutar tog iznosa. Sljedeći grafikon daje prikaz strukture ispitanika prema razumijevanju pojmova o investicijama.

Grafikon 17. Znanje ispitanika o pojmovima investicija s visokim rizikom

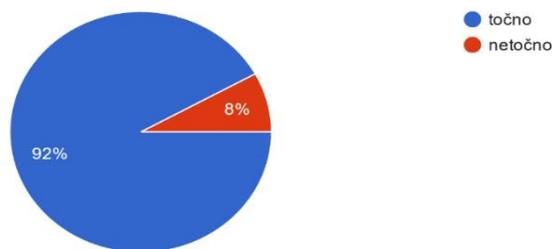
15. Investicija s velikim povratom je najvjerojatnije visokorizična.
162 odgovora

Uvidom u grafikon 17 može se vidjeti kako je 128 od 162 ispitanika (79%) na ovo pitanje odgovorilo potvrdno što je ujedno i točan odgovor. Samo su 34 ispitanika smatrala da investicije s velikim povratom nisu najvjerojatnije visokorizične što rezultira s 21% netočnih odgovora. Postotkom točnosti ovaj rezultat je relativno zadovoljavajući, te pokazuje da su studenti upoznati s pojmom visokog rizika te povrata. Sljedeći grafikon prikazuje postotak ispitanika prema razumijevanju pojma inflacije.

Grafikon 18. Znanje ispitanika o pojmu visoke inflacije

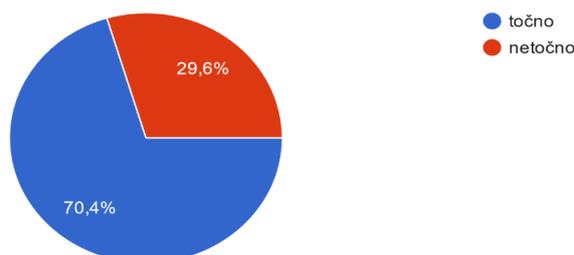
16. Visoka inflacija znači da se životni troškovi ubrzano povećavaju.
162 odgovora

Grafikon 18 pokazuje kako je od 162 ispitanika 149 njih (92%) odgovorilo potvrdno što je ujedno i točan odgovor te je ovo pitanje drugo po redu po točnosti u anketi. Samo je 13 ispitanika smatralo da visoka inflacija ne znači da se životni troškovi ubrzano povećavaju te time rezultira s 8% netočnih odgovora što ukazuje da su ispitanici odlično upoznati s pojmom inflacije što nije začuđujuće pošto su i na prvo pitanje koje je bilo vezano za razumijevanje inflacije odgovorili s visokim postotkom točnošću (88,3%). Sljedeći grafikon prikazuje strukturu ispitanika prema poznavanju i razumijevanju pojmova o štednji.

Grafikon 19. Znanje ispitanika o pojmovima štednje

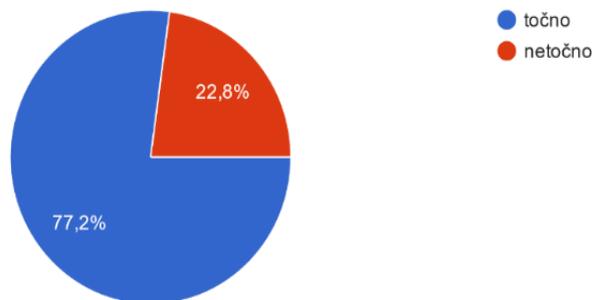
17. Manje je vjerojatno da ćete izgubiti sav novac ako štednju stavite na više od jednog mjesta.
162 odgovora

Na pitanje o štednji 114 (70,4%) od 162 ispitanika odgovorilo je točno. Na grafikonu 19 može se vidjeti kako je 70,4% studenata odabralo točan odgovor te iako se točnost od 70,4% čini relativno zadovoljavajuća ona rezultira drugim po redu najlošijim riješenim pitanjem nakon pitanja o PDV-u. Ovi rezultati ukazuju kako studenti imaju relativno dobro znanje o štednji ali ipak ne dovoljno dobro obzirom da se radi o pojmu koji utječe na sigurnost njihove budućnosti. Sljedeći grafikon prikazuje razumijevanje vrijednosti novca.

Grafikon 20. Znanje ispitanika o vrijednosti novca i inflaciji

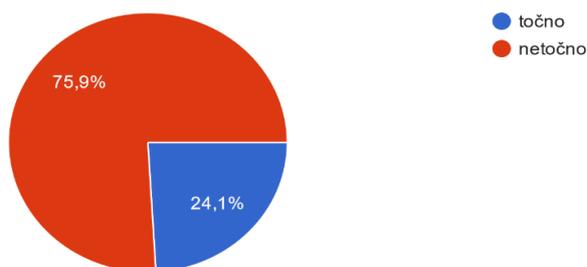
18. Iznos od 5000 eura koji dobijete danas manje će vrijediti za 2 godine.
162 odgovora

Uvidom u grafikon 20 može se primijetiti kako je 77,2% ispitanika točno odgovorilo na pitanje o vrijednosti novca. Samo je 37 (22,8%) studenata smatralo da sadašnji iznos novca vrijedi manje nego li onaj u budućnosti. Zabrinjavajuće je što oko 23% studenata nije upoznato s činjenicom da je novac koji je dostupan sada vrijedniji nego li onaj u budućnosti. Temeljno načelo financija tvrdi da, pod uvjetom da novac može zaraditi kamate (veće od inflacije), svaki iznos novca čim je prije primljen, tim više vrijedi.

Grafikon 21. Znanje ispitanika o ulaganju u dionice

19. Ulaganje u samo jednu dionicu sigurnije je nego ulaganje u nekoliko različitih dionica.
162 odgovora

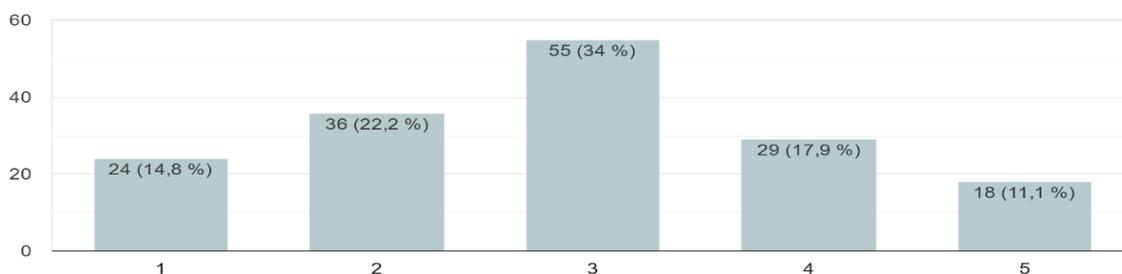
Iz grafikona 21 može se primijetiti kako je 75,9% ispitanika točno odgovorilo na pitanje o dioničkim ulaganjima. 39 (24,1%) od 162 ispitanika smatralo je da je ulaganje u samo jednu dionicu sigurnije nego li u više njih što je rezultiralo sa 24,1% netočnih odgovora. Rezultat od gotovo 76% točnih odgovora ukazuje kako su studenti dobro upućeni u sigurniji način ulaganja u dionice te kako je uvijek pametnije ulagati u različite fondove te dionice jer se time smanjuje rizik gubitka.

4.3. Rezultati istraživanja

U trećem dijelu anketnog upitnika ispitanici su financijski stavovi i ponašanje. Studentima su bila postavljena 4 pitanja, koja su se odnosila na uključenost i sudjelovanje studenta u donošenje financijskih odluka unutar svoje obitelji. Rezultati prvog pitanja „Koliko ste uključeni u donošenje financijskih odluka unutar svoje obitelji?“ prikazani su grafikonom 22.

Grafikon 22. Uključenost ispitanika u financijske odluke unutar obitelji

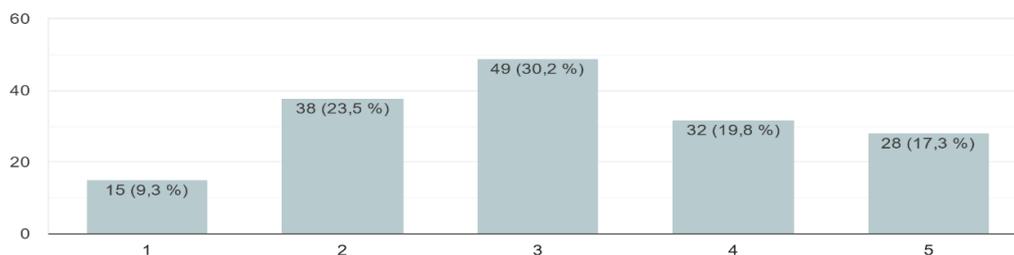
10. Koliko ste uključeni u donošenje financijskih odluka unutar svoje obitelji ?
162 odgovora

Analizom grafikona 22 može se vidjeti da je najviše studenata, točnije njih 55 (34%) ovu tvrdnju ocijenilo kako niti nisu niti jesu uključeni u donošenje financijskih odluka unutar svoje obitelji, odnosno ocijenilo ju je ocjenom 3. Vidi se da većina studenata ne odlučuje o financijskim pitanjima unutar obitelji, dok ih je manje nego jedna trećina uključena u financijske odluke obitelji. Rezultati drugog pitanja „S članovima obitelji redovito vodim razgovore vezane uz financije“ prikazani su u grafikonu 23.

Grafikon 23. Uključenost ispitanika u razgovore o financijama unutar obitelji

11.S članovima obitelji redovito vodim razgovore vezane za financije.
162 odgovora

Analizom grafikona 23 koji prikazuje postotak sudjelovanja studenata u razgovorima o financijama unutar obitelji iz grafikona se može uočiti da je najveći broj ispitanika, njih 49 (30,2%) označilo kako niti ne razgovara niti razgovara često o pitanjima financijske naravi, odnosno ocijenilo ju je ocjenom 3. Više od jedne trećine studenata označilo je da se ova tvrdnja odnosi na njih što je dobar rezultat jer pokazuje svijest obitelji o proširenju financijskog znanja na sve članove. Tablica 4 prikazuje strukturu ispitanika prema odgovorima na pitanja koji se odnose na financijske stavove i razmišljanje o budućnosti.

Tablica 4. Struktura ispitanika prema financijskim stavovima

TVRDNJA	1 (Ni najmanje se ne odnosi na mene)	2 (Ne odnosi se na mene)	3 (Niti se odnosi niti se ne odnosi na mene)	4 (Odnosi se na mene)	5 (U potpunosti se odnosi na mene)
Nastojim živjeti za danas, a sutra kako bude.	28,4%	35,8%	19,1%	12,4%	4,3%
Nalazim veće zadovoljstvo u trošenju novca nego u dugoročnoj štednji.	19,1%	24,7%	31,5%	18,5%	6,2%
Novac postoji kako bi se trošio.	9,2%	20,4%	29%	30,9%	10,5%
Smatram da sam štedljiva osoba.	6,8%	14,2%	30,8%	34,6%	13,6%
Smatram da trebam dati sve od sebe kako bih svojoj obitelji, jednog dana pružio/la što bolji život.	4,3%	5,6%	13%	36,4%	40,7%

U tablici 4 kod tvrdnje „Nastojim živjeti za danas, a sutra kako bude“, vidljivo je kako je najveći broj studenata, njih 58 (35,8%) ovu tvrdnju ocijenilo ocjenom 2 što znači da se tvrdnja ne odnosi na njih. Postotci ukazuju kako samo oko 26 njih (16%) ispitanika živi od danas do sutra, gdje

ipak više od polovice studenata ovu tvrdnju ne smatraju dijelom svog stava što ukazuje da su vrlo odgovorni te razmišljaju i brinu o svojoj financijskoj budućnosti.

Kod tvrdnje „Nalazim veće zadovoljstvo u trošenju novca nego u dugoročnoj štednji“ vidljivo je kako je najveći broj studenata, sveukupno njih 51 (31,5%) ocijenilo ovu tvrdnju ocjenom 3 koja označava da se na njih tvrdnja niti odnosi niti ne odnosi te su tako pokazali neutralnost. Ocjenama 1 i 2 ovu je tvrdnju ocijenilo 43,8% ispitanika, te su time izrazili kako se ne slažu s tvrdnjom što pokazuje shvaćanje vrijednosti štednje te njenu važnost za budućnost pojedinca.

Tvrdnju „Novac postoji kako bi se trošio“ 50 ispitanika ocijenilo je ocjenom 4 što znači kako 30,9% studenata smatra da se ova tvrdnja odnosi na njih, 29% ispitanika pokazalo je neutralnost dok se 29,6% njih s ovom tvrdnjom ne slaže. Većinski dio ispitanika smatra da novac postoji kako bi se trošio što nije začuđujuće jer je novac nastao radi potrebe realizacije ugovora i ujedno je pokazatelj ljudskog razvitka kroz povijest.

Značajan udio ispitanika (34,6%) smatra da su štedljive osobe, dok je samo 21% studenata koji se s ovom tvrdnjom ne slaže. Rezultat koji prevladava na strani je štedljivih ispitanika te nije začuđujući jer su prethodnu tvrdnju pitanja potrošnje novca i štednje ocijenili s 43,8% gdje su pokazali shvaćanje važnosti štednje koju ova tvrdnja samo dodatno potvrđuje.

Posljednja tvrdnja ilustrira da 40,7% ispitanika tvrdi da treba dati sve od sebe kako bi svojoj obitelji jednog dana pružili što bolji život, dok se oko 10% s tom izjavom ne slaže. Postotak od 77,1% ukazuje na visoku svijest studenata o važnosti stabilne budućnosti te financijske situiranosti kako bi svojoj obitelji mogli pružiti sigurnu financijsku okolinu. Slijedeća tablica daje prikaz strukture ispitanika prema financijskom ponašanju (tablica 5).

Tablica 5. Struktura ispitanika prema financijskom ponašanju

TVRDNJA	1 (Ni najmanje se ne odnosi na mene)	2 (Ne odnosi se na mene)	3 (Niti se odnosi niti se ne odnosi na mene)	4 (Odnosi se na mene)	5 (U potpunosti se odnosi na mene)
Prije kupovine pažljivo razmatram mogu li to sebi priuštiti.	4,9%	10,5%	16%	37,7%	30,9%
Plaćam račune na vrijeme.	4,9%	7,4%	13%	39,5%	35,2%
Pažljiv/a sam s vlastitim financijama.	6,2%	4,9%	20,4%	41,3%	27,2%
Postavljam i nastojim ostvariti dugoročne financijske ciljeve.	6,2%	8,6%	32,1%	32,1%	21%
Ukoliko bih imao/la višak novca uložio/la bih to u dionice ili obveznice.	17,3%	22,8%	29,6%	19,8%	10,5%
Jako sam zainteresiran/a za proširenje svog financijskog znanja.	4,9%	9,9%	20,4%	35,2%	29,6%

U tablici 5 prikazani su rezultati komponente financijskog ponašanja izraženi u postotcima. Plavom bojom označene su tvrdnje koje su ocijenjene s najvišim postotkom odgovora. Udio od 68,9 % ispitanika pomno razmisli o mogućnosti kupovine te može li si to zaista i priuštiti, dok se ostatak ispitanika izjasnio neutralno i nesuglasno. Rezultat od skoro 70% ukazuje kako studenti smanjuju mogućnost nepotrebnog zaduživanja i svoje novce koriste odgovorno. Više od polovice studenata, 74,7%, plaća svoje račune, dok se 12,3% njih ne slaže s ovom tvrdnjom što nije začuđujuće jer bi neplaćanje računa rezultiralo raznim kaznama, ukidanjima te isključenjima.

Značajan udio ispitanika, 68,5%, pažljivo postupa s vlastitim financijama. Visok postotak od skoro 70% ukazuje kako studenti pokušavaju rasporediti svoje financije kako bi izbjegli nepotrebne gubitke i novac iskoristi na što pametniji način.

Preko polovice ispitanika, 53,1%, nastoji postavljati i ostvarivati svoje dugoročne ciljeve, dok se njih 14,8% s ovom izjavom ne slaže. Prema ovim podacima može se zaključiti da je podjednak broj studenata koji razmišljaju o dugoročnim financijskim ciljevima kao i onih koji ih ne postavljaju što ukazuje kako ne pridodaju puno pažnje financijskim mogućnostima.

Kako bi uložili u određeni tip vrijednosnica poput dionica ili obveznica kada bi imali višak novca navodi 30,3% studenata, dok se 40,1% ispitanika s ovom tvrdnjom ne slaže. Rezultat ukazuje kako je ova tvrdnja ocijenjena s najviše najnižih ocjena u segmentu financijskog ponašanja te kako studenti nisu skloni ulaganjima u dionice ili obveznice od kojih bi jedan od razloga mogao biti njihova neupućenost u njih ili strah od rizika.

Više od polovice studenata, 64,8% u potpunosti su zainteresirani za proširenjem svog financijskog znanja, dok njih 14,8% ne pokazuju želju za usvajanjem i poboljšanjem financijskog znanja. Rezultat od skoro 65% je vrlo pohvalan te bi svi trebali težiti vlastitoj produktivnosti jer je ono benefit za njih, većim stupnjem financijskog znanja ljudi stvaraju stabilniju financijsku okolinu za njih.

4.4. Rasprava i ograničenja istraživanja

Prilikom ispunjavanja ankete, broj studenata koji su mogli sudjelovati u anketi ovisio je ponajviše o zainteresiranosti studenata za sudjelovanje općenito. Sukladno tome, spolna struktura je neovisna o temi istraživanja, iako je sudjelovalo više od 67% žena. Za dobnu strukturu se može reći da nedostatak samopouzdanja u vlastito znanje može biti uzrok malom odazivu ispitanika od 18 do 20 godina starosti od svega 11,7%. Kako se radilo o ekonomskoj temi, može se pretpostaviti da je upravo to i razlog najvećeg odaziva studenata ekonomskog usmjerenja s 33,3%. Sudjelovalo je najviše studenata s treće i pete godine studiranja, 29,6%, koji već imaju određeno znanje i znaju se koristiti osnovnim pojmovima financijske pismenosti. Podjela ispitanika prema prosjeku ocjena je gotovo podjednaka, od 21 do 27% ispitanika ima dobar ili vrlo dobar prosjek ocjena pa je sukladno tome i njihovo znanje odraz rezultata anketnog upitnika. Iz anketnog upitnika je vidljivo da gotovo 60% studenata živi s roditeljima, dok ostalih 40% živi u studentskom domu ili u unajmljenom smještaju. Smatra se da studenti koji žive s obitelji, kasnije steknu bolju financijsku pismenost u odnosu na studente koji se ranije osamostale i eventualno rade uz studiranje, ali to ne mora biti odraz realnog stanja obzirom da studenti s boljim prosjekom ocjena koji žive u obiteljskoj kući ili stanu mogu imati jednaku financijsku pismenost kao i studenti koji su se osamostalili. Također, visina mjesečnih primanja može utjecati na financijsku pismenost kroz nekoliko različitih utjecaja. Studenti s nižim prihodima do 300,00 eura, njih 34%, mogu biti skloniji štednji i pažljivijem ophođenju s novcem, dok studenti s višim prihodima 700,00 ili čak i više eura prihoda, njih 66%, ne moraju

biti jednako pažljivi. Međutim, to ne mora biti odraz financijske pismenosti i poznavanju osnovnih pojmova. Može se vidjeti da je oko 60% studenta iz obitelji gdje barem jedan roditelj ima višu stručnu spremu. To može upućivati na činjenicu da studenti, čiji roditelji imaju viši stupanj obrazovanja, imaju i bolju financijsku pismenost. Međutim ta činjenica se ne može generalizirati jer ovo nije kontrolirani uzorak u kojem su unaprijed predodređeni uvjeti i način ispitivanja te nema postavljenih ograničenja za sudionike ankete, primjerice određen broj sudionika koji mogu sudjelovati prema broju godina ili spolu, obrazovanju i slično. Ponajviše ispitanika, 34% dolazi iz obitelji s četiri člana, a što je više članova obitelji to je teže prilagoditi se individualnim potrebama svih članova obitelji i samim time teže je postaviti okvire upravljanja financijskim sredstvima. Kroz dio ankete koji ispituje znanje studenata o osnovnim pojmovima financijske pismenosti, pri samom početku tog dijela ankete, vidljivo je da je 88% studenata točno odgovorilo na pitanje o pojmu inflacije. Obzirom da je pojam inflacije jedan od najčešće korištenih pojmova financijske pismenosti i trenutna gospodarska situacija u kojoj se nalazi Republika Hrvatska, ali i cijeli svijet, vrlo vjerojatno je da se svaki student susreo s ovim pojmom neovisno o dobi, spolu, fakultetu koji studira i slično. Stoga ovo pitanje ne može biti odraz realne financijske pismenosti studenata. Poznavanje općih pojmova o kamatama je imalo uspješniji rezultat od prethodnog pitanja o inflaciji. Razlog može biti veća zainteresiranost za vlastiti novac u odnosu na gospodarsku situaciju, a s time i bolje poznavanje osnovnih pojmova. Vrlo neobična situacija se dogodila s pitanjem o poznavanju pojmova o porezu na dodanu vrijednost. 82% studenata je na ovo pitanje odgovorilo pogrešno. Obzirom da se radi o vrlo jednostavnom pitanju, rezultat se može pripisati nedostatku koncentracije i brzopletosti prilikom odgovaranja na pitanje. Smatra se da ovaj postotak nije odraz realnog znanja i financijske pismenosti studenata. Na pitanje o investicijama s visokim povratom, 79% studenata je odgovorilo kako se radi o visokorizičnoj investiciji. To pak govori u prilog činjenici da studenti vrlo dobro razumiju osnovne pojmove vezane uz investicije i da se ne bi upuštali u rizična ulaganja. Zanimljivo je da je na pitanje o visokoj stopi inflacije koja označava da se životni troškovi ubrzano povećavaju 92% ispitanika odgovorilo točno, što je veći postotak točnosti u odnosu na pitanje o općem pojmu inflacije. S time može korelirati i činjenica da studenti iz svakodnevnog razgovora, trenutne gospodarske situacije, kroz vijesti i informacije iz medija i bližnjih osoba, mogu naučiti dosta pojmova koji su dio financijske pismenosti. Povezno s prethodnim pitanjima o investicijama i štednji nadovezuje se i pitanje o vjerojatnosti gubitka novca ako se sva ušteđevina rasporedi na više od jednog mjesta za štednju. Točno je odgovorilo 70,4% studenata, što znači da njih 29,6% ne razumije korelaciju između diverzifikacije štednje kao oblika njezinog osiguranja od gubitka i rizika. Vrijednost novca u

budućnosti razumije 77,2% studenata, obzirom da su oni točno odgovorili na pitanje vrijedi li 5.000,00 eura isto danas kao i za dvije godine. To znači da studenti shvaćaju kako vrijeme ima nepovoljan utjecaj na vrijednost novca kroz inflaciju koja s vremenom smanjuje vrijednost novca. Na pitanje o ulaganju u dionice, 76% studenata je odgovorilo točno, odnosno da ulaganje u samo jednu dionicu nije sigurnije od ulaganja u više različitih dionica. Postotak točnih odgovora je veći u odnosu na slično pitanje vezano uz ulaganje u štednju. Može se zaključiti da zbog veće zainteresiranosti za dionice općenito, pridonosi i boljoj financijskoj pismenosti vezanoj uz dionice. Kroz daljnje istraživanje vidljivo je da manje od 50%, odnosno 37% i 30% studenata sudjeluje financijskim razgovorima i odlukama unutar obitelji. Može se zaključiti da studenti koji sudjeluju u takvim razgovorima i odlukama unutar obitelji imaju bolju informacijsku pismenost, međutim, zbog ograničenosti uzorka, ovo se ne može generalizirati i smatrati kao točnom tvrdnjom, jer razgovori o financijama unutar obitelji ne moraju nužno značiti i korištenje ispravnih termina. Prilikom odgovaranja na tvrdnje o financijskim stavovima s kojima se studenti slažu ili ne slažu u smislu kako se tvrdanja odnosi ili ne odnosi na njih, nekoliko odgovora je kontradiktorno, što opet upućuje na činjenicu da je istraživanje i uzorak ovisan o brojnim vanjskim utjecajima koji se ne mogu isključiti iz istraživanja. Iako 36% studenata smatra da ne živi za danas, a sutra kako bude, njih 31% tvrdi da novac postoji da bi se trošio, a njih 35% tvrdi da su štedne osobe. Ova tri odgovora se međusobno isključuju i ne mogu dati koncizne rezultate i zaključke. Struktura ispitanika prema financijskom ponašanju daje različite rezultate od rezultata ispitanika o financijskim stavovima. Dok su ranije studenti zaključili da je novac tu da se troši iako su štedljive osobe, njih 68% pažljivo razmatra mogu li si ili ne mogu nešto priuštiti. 75% studenata plaća račune na vrijeme, a 68% studenata pažljivo barata vlastitim financijama. Svega 53% studenata ostvaruje svoje dugoročne financijske ciljeve, a samo 30% studenata bi uložilo višak sredstava u vrijednosne papire, 65% studenata bi željelo proširiti svoje financijsko znanje. Vidljivo je da su financijski stavovi drugačiji od financijskog ponašanja i da je ponašanje zapravo odraz realne financijske pismenosti studenata, jer stavovi mogu biti različiti, što je istraživanje i dokazalo, dok je ponašanje gotovo podjednako. Jedina nesigurnost studenata javlja se oko ulaganja u vrijednosne papire, a to može biti posljedica različitih faktora, odnosno u ovom slučaju financijskih stavova.

Anketni upitnik kreiran je na bazi OECD-ovog upitnika za financijsku pismenost uz prilagodbu za istraživanje završnog rada. Studenti su ostvarili relativno dobre rezultate, te je aritmetička sredina točnosti odgovora iznosila oko 74%. Nalazi provedene analize ukazuju kako je

financijsko znanje mladih umjereno, što je u skladu s istraživanjem Barbić et al (2022). Pitanja o inflaciji te kamatama su prema rangiranoj ljestvici točnih odgovora ostvarila najveći broj točnih naspram netočnih odgovora. Pitanja o investicijama, štednji, vrijednosti novca te ulaganja ostvarila su raspon točnosti od 70% do 80%. Jedino pitanje koje se izdvajalo po lošim rezultatima je bilo o PDV-u sa samo 16% točnih odgovora. Rezultati segmenta financijskog ponašanja i stavova također ukazuju kako su studenti odgovorni prema pitanjima financijske naravi te imaju visok postotak svijesti o njihovoj važnosti. Glavni nedostatak ovog istraživanja jest što uzorak od 162 studenta nikako ne može biti upotrijebljen za generalizaciju financijskog znanja svih studenata Sveučilišta u Zagrebu jer je broj od 162 njih ograničen. Također, istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku studenata Sveučilišta u Zagrebu stoga se rezultati ne mogu generalizirati za sve studente u Republici Hrvatskoj. Jedno od ograničenja istraživanja je i način na koje se ono provelo, već je napomenuto kako je istraživanje provedeno elektronskim putem u obliku anketnog upitnika napravljenog u Google Obrascu te su ga studenti ispunjavali online putem što je onemogućilo kontroliranje okoline rješavanja segmenta financijskog znanja te postoji mogućnost da su na taj dio pitanja tražili odgovore, a ne odgovorili na njih vlastitim znanjem. Moguće je i da studenti nisu pročitali pitanja te su nasumično birali odgovore što je moglo rezultirati manjoj ispravnosti odgovora. Zbog nedostatka fizičke blizine istraživača s ispitanikom nije se mogla ni ustvrditi njihova usredotočenost na pitanja koje je moglo utjecati na odgovore.

5. ZAKLJUČAK

Financijska pismenost sastavni je dio života svakog pojedinca te težnja za postizanjem što većeg stupnja iste. Mnoštvo je definicija financijske pismenosti, ali nijedna od njih nije unificirana. Financijska pismenost može se prema OECD-u definirati kao kombinacija informiranosti, znanja, vještina, stavova i ponašanja potrebnih za donošenje ispravnih financijskih odluka i u konačnici postizanja osobne financijske dobrobiti. Za donošenje ispravnih financijskih odluka potrebno je adekvatno financijsko obrazovanje jer samo potpuno racionalni i dobro informirani pojedinci mogu donositi pravilne odluke o potrošnji, financijskim proizvodima te upravljanju novcem. Financijska pismenost pa tako i financijsko obrazovanje u Republici Hrvatskoj temelje se na Nacionalnom strateškom okviru financijske pismenosti gdje su definirani razni članovi (dionici) financijskog obrazovanja i raznorazne aktivnosti s ciljem podizanja razine financijske pismenosti građana. Financijska pismenost mladih posebno je istraživano područje gdje je dokazano kako su mladi posebno ranjiva skupina.

U ovom radu provedeno je istraživanje financijske pismenosti studenata Sveučilišta u Zagrebu. Financijsko znanje i vještine ispitivali su se kroz 8 pitanja gdje je većina studenata točno odgovorila na sva postavljena pitanja što dokazuje da studenti imaju adekvatnu razinu financijske pismenosti. Osim financijskog znanja i financijskih vještina, dodatno se istraživalo financijsko ponašanje i financijski stavovi studenata gdje je dokazano kako većina ispitanika prati neka preporučena financijska ponašanja te da se slažu s nekim temeljnim financijskim stavovima. Kada se rezultati u ovom istraživanju usporede s rezultatima ranijih istraživanja vidljivo je kako je došlo do povećanja stupnja financijske pismenosti. Primjerice, istraživanjem provedenom od strane HGK 2018. godine studenti su pokazali nižu razinu financijskog znanja i obrasce financijske pismenosti i ponašanja u odnosu na rezultate dobivene u ovom radu. Također, istraživanje provedeno 2015. godine od strane Hanfe i HNB-a ukazuje kako je najniža razina financijskog ponašanja vidljiva kod mlađih od 19 godine te onih od 20 do 29 godina, a isto istraživanje provedeno 2019. godine gdje je vidljivo općenito povećanje stupnja financijske pismenosti. Istraživanje provedeno 2023. godine također o strane Hanfe i HNB-a ukazuje na opće smanjenje stupnja financijske pismenosti u odnosu na ranije istraživanje, te je naglašeno kako fokus treba staviti na financijsko obrazovanje najmlađih osoba, što potvrđuju i ranija istraživanja provedena od strane Vehovec, Rajh i Škreblić Kirbiš (2015) i Bujan, Cerović i Dukić Samaržija (2016) gdje se zaključuje kako stupanj financijske pismenosti raste s godinama. Na kraju svega iznesenog može se zaključiti kako većina studenata ima adekvatan

stupanj financijske pismenosti te da prati preporučena financijska ponašanja, ali usprkos tome uvijek ima mjesta za poboljšanje i povećanje razine financijske pismenosti kako pojedinca, tako i društva u cjelini, pogotovo kada se u obzir uzmu rezultati istraživanja provedenih na razini međunarodnoj razini gdje se rezultati za Republiku Hrvatsku nalaze ispod prosjeka usporednih država.

POPIS LITERATURE

1. Albeerdy, M., Gharleghi, B. (2015): Determinants of Financial Literacy among College Students in Malaysia. *International Journal of Business Administration*. 6 (3), str. 15-24. Dostupno na: <https://asset-pdf.scinapse.io/prod/2027150831/2027150831.pdf>
2. Anđelinović, M., Pavković, A., Mišević, D. (2016): Mjerenje financijske pismenosti studenata Sveučilišta u Zagrebu. *EFZG working paper series*. 10 (16), str. 1-20. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/250308>
3. Barbić, D., Lučić, A. (2018): Financijska pismenost i odgovorna potrošnja u svakodnevnom životu. *Narodne Novine*. Zagreb
4. Beutler, I., Dickson, L. (2008): Consumer Economic Socialization. *Handbook of Consumer Finance Research*. NY: Springer Science + Business Media. New York. Str. 83 – 102. Dostupno na: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-0-387-75734-6_6
5. Bowen, C.F. (2002): Financial Knowledge of Teens And Their Parents. *Financial Counseling and Planning*. Vol. 13(2), str. 93-102. Dostupno na: <https://www.semanticscholar.org/paper/Financial-knowledge-of-teens-and-their-parents-Bowen/e8454f4a7de02a091a71801bdf51874d2ca1e835>
6. Bujan, I., Cerović, Lj., Dukić Samaržija, N. (2016): Socio-demografske determinante financijske pismenosti građana Republike Hrvatske. *Ekonomski pregled* 67(3), str. 206-226. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/239192>
7. Chen, H., Volpe, R.P. (1998): An analysis of Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review*, 7(2), str. 107-128. Dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1057081099800067>
8. Clark, R., Lusardi, A., Mitchell, O.S. (2015): Employee Financial Literacy and Retirement Plan Behavior: A case study. *National Bureau of Economic Research. Working Paper Series*. Dostupno na: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w21461/w21461.pdf
9. Cvrilje, D. (2014): Povezanost koncepta financijske pismenosti s uspješnošću upravljanja osobnim financijama. *Doktorski rad*. Ekonomski fakultet Zagreb. Zagreb.
10. Čendo Metzinger, T., Toth, M. (2020): Metodologija istraživačkog rada za stručne studije. *Veučilište Velika Gorica*. Velika Gorica.
11. Danes, S.M. (1994): Parental perceptions of children's financial socialization. *Financial Counseling and Planning*. Vol. 5, str. 127-146. Dostupno na: <https://dokumen.tips/documents/parental-perceptions-of-childrens-financial-socialization-the-items-related-to.html?page=1>
12. Ergun, K. (2017): Financial literacy among university students: A study in eight European countries. *International Journal of Consumer Studies*. Vol. 42 (1), str. 2-15. Dostupno na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/ijcs.12408>
13. HKS (2019): Jesu li mladi danas dovoljno financijski pismeni? Dostupno na: <https://www.unicath.hr/hks2015/wp-content/uploads/2019/03/HKS-FPM-brosura.pdf>
14. HNB, Hanfa (2015): Mjerenje financijske pismenosti i financijske uključenosti u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: https://www.hanfa.hr/media/4675/financijska-pismenost-u-hrvatskoj_2015.pdf

15. Hogarth, J.M., Hilgert, M.A. (2002): Financial Knowledge, Experience and Learning Preferences: Preliminary Results from a New Survey on Financial Literacy. *Consumer Interest Annual*. Vol 48, 2002. Dostupno na: https://www.consumerinterests.org/assets/docs/CIA/CIA2002/hogarth-hilgert_financial%20knowledge.pdf?fbclid=IwAR1QROKqWoFdyTMZye3Q-4cazaxg06wTxPehfahmS1nj--YPpfROLSagBVY
16. Houston, S.J. (2010): Measuring Financial Literacy. *The Journal of Consumer Affairs*. Vol. 44, issue 2. Dostupno na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1745-6606.2010.01170.x>
17. Hung, A.A., Parker, A.M., Yoong, J.K. (2009): Defining and measuring financial literacy. *Rand Working Paper*. Dostupno na: <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=177005005066091069087107069102001007009025023051035024067127116026002123011104093081043118057101052027117101028067122011127107021057038082085068014123066023064123007073048112113127127115027088026067112020110092030103068071106114017103092071121125106&EXT=pdf&INDEX=TRUE>
18. Lusardi, A.(2019): Financial literacy and the need for financial education: evidence and implications. *Swiss Journal of Economics and Statistics*. Vol. 155:1. Dostupno na: <https://sjes.springeropen.com/articles/10.1186/s41937-019-0027-5>
19. Mason, C. i Wilson, R. (2000): Conceptualising Financial Literacy. *Business School Research Series. Paper* 2000:7. Dostupno na: https://repository.lboro.ac.uk/articles/preprint/Conceptualising_financial_literacy/9494978
20. Moschis, G.P. (1985): The role of family communication in consumer socialization and adolescents. *Journal of Consumer Research*. Vol. 11 (4), str. 898-913. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/2489216>
21. Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026. godine (2015). *Narodne novine* 68/2021. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021_06_68_1316.html
22. Noctor, M., Stoney, S., Stradling, R. (1992): Financial literacy. A report prepared for the National Westminster Bank. London.
23. [Norman, A.S. \(2010\): Importance of financial education in making informed decision on spending. *Journal of Economics and International Finance*. Vol. 2 \(10\), str. 199-207. Dostupno na: \[https://academicjournals.org/article/article1379511994_Norman.pdf\]\(https://academicjournals.org/article/article1379511994_Norman.pdf\)](#)
24. OECD (2005): Recommendation on Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness. Recommendation of the Council. Dostupno na: <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/35108560.pdf>
25. OECD (2013): PISA 2012 - Financial Literacy Framework. Dostupno na: <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/PISA2012FrameworkLiteracy.pdf>
26. OECD (2014): Students and Money: Financial Literacy skills for the 21st Century – Volume VI. Dostupno na: <https://www.oecd.org/pisa/keyfindings/PISA-2012-results-volume-vi.pdf>
27. OECD (2016): OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies. Dostupno na: <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf>

28. OECD (2020): OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Finance Literacy. Dostupno na: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>
29. Opoku, A. (2015): Financial Literacy among senior high school students. University of Science and Technology. Master Thesis. Dostupno na: <http://ir.knust.edu.gh/bitstream/123456789/8511/1/ARMSTRONG%20OPOKU.pdf>
30. President's Advisory Council on Financial Literacy (2008): Annual Report to the President. Dostupno na: <http://www.treas.gov/offices/domestic-finance/financial-institution/fin-education/council/index.shtm>
31. Sarigul, H. (2014): A survey of Financial Literacy Among University Students. The Journal of Accounting and Finance. October/2014, str. 207-224. Dostupno na: <https://www.journal.mufad.org.tr/attachments/article/767/11.pdf>
32. Vehovec, M., Rajh, E., Škreblin Kribiš, I. (2015): Financijska pismenost građana u Hrvatskoj. Znanstveni članak. Privredna kretanja i ekonomska politika, Vol. 24. br. 1 (136), str. 53 – 75. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/206644>
33. Web stranica Ministarstvo financija. Dostupno na: <https://mfin.gov.hr/istaknute teme/financijska-trzista-i-financijska-pismenost/financijska-pismenost-potrosaca/3293>
34. Web stranica Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje (NCVVO). Dostupno na: <https://pisa.ncvvo.hr/sto-je-pisa/>

POPIS TABLICA, GRAFIKONA I SLIKA

Grafikon 1. Dostupnost financijskog obrazovanja u školama	6
Grafikon 2. Prosječni rezultati financijske pismenosti OECD/INFE istraživanja – 2016. godina	12
Grafikon 3. Prosječni rezultati financijske pismenosti OECD/INFE istraživanja – 2020. godina	13
Grafikon 4. Rezultati financijske pismenosti – PISA 2012.	15
Grafikon 5. Spol ispitanika	17
Grafikon 6. Dob ispitanika	17
Grafikon 7. Raspodjela ispitanika prema studiju	18
Grafikon 8. Distribucija ispitanika po godini studiranja na fakultetu	18
Grafikon 9. Struktura ispitanika prema prosjeku ocjena	19
Grafikon 10. Struktura ispitanika prema vrsti smještaja tijekom studija	19
Grafikon 11. Struktura ispitanika prema mjesečnim prihodima	20
Grafikon 12. Struktura ispitanika prema stupnju obrazovanja roditelja	20
Grafikon 13. Struktura ispitanika prema broju članova u kućanstvu	21
Grafikon 14. Znanje ispitanika o pojmu inflacije	22
Grafikon 15. Znanje ispitanika o pojmovima kamatama	22
Grafikon 16. Znanje ispitanika o osnovnim pojmovima poreza na dodanu vrijednosti	23
Grafikon 17. Znanje ispitanika o pojmovima investicija s visokim rizikom	23
Grafikon 18. Znanje ispitanika o pojmu visoke inflacije	24
Grafikon 19. Znanje ispitanika o pojmovima štednje	24
Grafikon 20. Znanje ispitanika o pojmovima vrijednosti novca	25
Grafikon 21. Znanje ispitanika o ulaganju u dionice	26
Grafikon 22. Uključenost ispitanika u financijske odluke unutar obitelji	26
Grafikon 23. Uključenost ispitanika u razgovore o financijama unutar obitelji	27
Slika 1. Logičke veze između komponenti financijske pismenosti	3

POPIS PRILOGA

PRILOZI

Prilog 1. ANKETNI UPITNIK

ANKETNI UPITNIK

ANALIZA FINACIJSKE PISMENOSTI STUDENATA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

OPIS: Anketa se sastoji od četiri dijela. Prvi dio ankete odnosi se na socio-demografske odlike studenata. U drugom dijelu ankete, ispitat će se znanja i vještine studenata. Nadalje, treći dio anketnog upitnika odnosi se na ponašanje studenata prilikom donošenja financijskih odluka, te na njihove stavove i uvjerenja. Posljednji dio ankete odnosi se na raspravu i ograničenja istraživanja.

Komponenta: OSOBNİ PODACI

1. Spol:

- a. M
- b. Ž

2. Dob:

3. Fakultet:

4. Godina studija: 1 2 3 4 5

5. Ukupan prosjek ocjena završenih godina studija:

- a. 2,00 - 2,49
- b. 2,50 - 2,99
- c. 3,00 - 3,49
- d. 3,50 - 3,99
- e. 4,00 - 4,49
- f. 4,50 - 5,00

6. Vaš smještaj tokom studija:

- a. u obiteljskoj kući ili stanu
- b. u studentskom domu
- c. u najmu

7. Kolika su vaša mjesečna primanja?

- a. do 300 eura
- b. od 300 do 700 eura
- c. od 700 do 1300 eura
- d. više od 1300 eura

8. Ima li bar jedan od vaših roditelja visoku ili višu stručnu spremu: DA NE

9. Broj osoba u kućanstvu: 1 2 3 4 5 5+

Komponenta: ZNANJE

12. Zamislite da je neka osoba dobila poklon od 100 eura, ali treba čekati godinu dana prije nego može koristiti novac, pri čemu je stopa inflacije 2 posto. Za tih godinu dana bit će u mogućnosti kupiti:

- a. manje nego se može kupiti danas
- b. isto koliko se može kupiti danas
- c. više nego danas

13. Posudili ste prijatelju 100 eura jedan dan i on vam idući dan vraća 100 eura. Koliku je kamatu vaš prijatelj platio na ovu pozajmicu?

- a. 0 eura
- b. 10 eura
- c. 100 eura

14. Ako cijena proizvoda iznosi 1.000 eura, a u tu cijenu je uračunat PDV od 25%, iznos PDV-a jednak je:

- a. 100
- b. 200
- c. 250
- d. 300

15. Investicija s velikim povratom je najvjerojatnije visokorizična: TOČNO NETOČNO

16. Visoka inflacija znači da se životni troškovi ubrzano povećavaju: TOČNO NETOČNO

17. Manje je vjerojatno da ćete izgubiti sav novac ako štednju stavite na više od jednog mjesta: TOČNO NETOČNO

18. Iznos od 5.000 eura koji dobijete danas manje će vrijediti za 2 godine: TOČNO NETOČNO

19. Ulaganje u samo jednu dionicu je sigurnije nego ulaganje u nekoliko različitih dionica: TOČNO NETOČNO

Komponenta: STAVOVI I PONAŠANJA (Likertova skala 1-5)

10. Koliko ste uključeni u donošenje financijskih odluka unutar svoje obitelji:

- 1. Nimalo nisam uključen/a u donošenje financijskih odluka
- 5. U potpunosti sam uključen/a u donošenje financijskih odluka

11. S članovima obitelji redovito vodim razgovore vezane za financije:

- 1. Gotovo nikad s obitelji ne vodim financijske razgovore
- 5. Gotovo uvijek s obitelji vodim financijske razgovore

20. Nastojim živjeti za danas, a sutra kako bude.:

- 1. Ni najmanje se ne odnosi na mene
- 5. u potpunosti se odnosi na mene

Nalazim veće zadovoljstvo u trošenju novca nego u dugoročnoj štednji.

- 1. Ni najmanje se ne odnosi na mene
- 5. u potpunosti se odnosi na mene

Novac postoji da bi se trošio.

- 1. Ni najmanje se ne odnosi na mene
- 5. u potpunosti se odnosi na mene

Smatram da sam štedljiva osoba.

- 1. Ni najmanje se ne odnosi na mene
- 5. u potpunosti se odnosi na mene

Smatram da trebam dati sve od sebe kako bih svojoj obitelji, jednog dana, priuštio/la što bolji život.

- 1. Ni najmanje se ne odnosi na mene
- 5. u potpunosti se odnosi na mene

21. Prije kupovine pažljivo razmatram mogu li to sebi priuštiti.

- 1. Ni najmanje se ne odnosi na mene
- 5. u potpunosti se odnosi na mene

Plaćam račune na vrijeme.

- 1. Ni najmanje se ne odnosi na mene
- 5. u potpunosti se odnosi na mene

Pažljiv/a sam s vlastitim financijama.

- 1. Ni najmanje se ne odnosi na mene
- 5. u potpunosti se odnosi na mene

Postavljam i nastojim ostvariti dugoročne financijske ciljeve.

1. Ni najmanje se ne odnosi na mene

5. u potpunosti se odnosi na mene

Ukoliko bih imao/la višak novca uložio/la bih to u dionice ili obveznice.

1. Ni najmanje se ne odnosi na mene

5. u potpunosti se odnosi na mene

Jako sam zainteresiran/na za proširenje svog financijskog znanja.

1. Ni najmanje se ne odnosi na mene

5. u potpunosti se odnosi na mene

ŽIVOTOPIS

Sara Mudrinić rođena je 10.03.1998. godine u Zagrebu. Završava Osnovnu školu Bukovac u Zagrebu, a srednjoškolsko obrazovanje u XVI. jezičnoj gimnaziji Zagreb uspješno završava 2017. godine. Nakon položene državne mature u akademskoj godini 2020./2021. upisuje Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu smjer Računovodstvo i Financije. Tijekom fakulteta proaktivno sudjeluje u brojnim radionicama te programima u sklopu organizacije fakulteta, a u slobodno vrijeme volontira prevodeći članke za udruhu Prijatelji životinja, te pišući članke za udruhu Krugovi namijenjene brizi o starijima, mentalnom zdravlju te savjetima o psihičkoj dobrobiti za sve dobne skupine. Aktivno se služi engleskim jezikom, te posjeduje B razinu znanja španjolskog jezika. Izvrsno se služi alatima MS Office-a. Za vrijeme pisanja ovog rada zaposlena je kao student u Hrvatskom novinarskom društvu.